MB
276.878

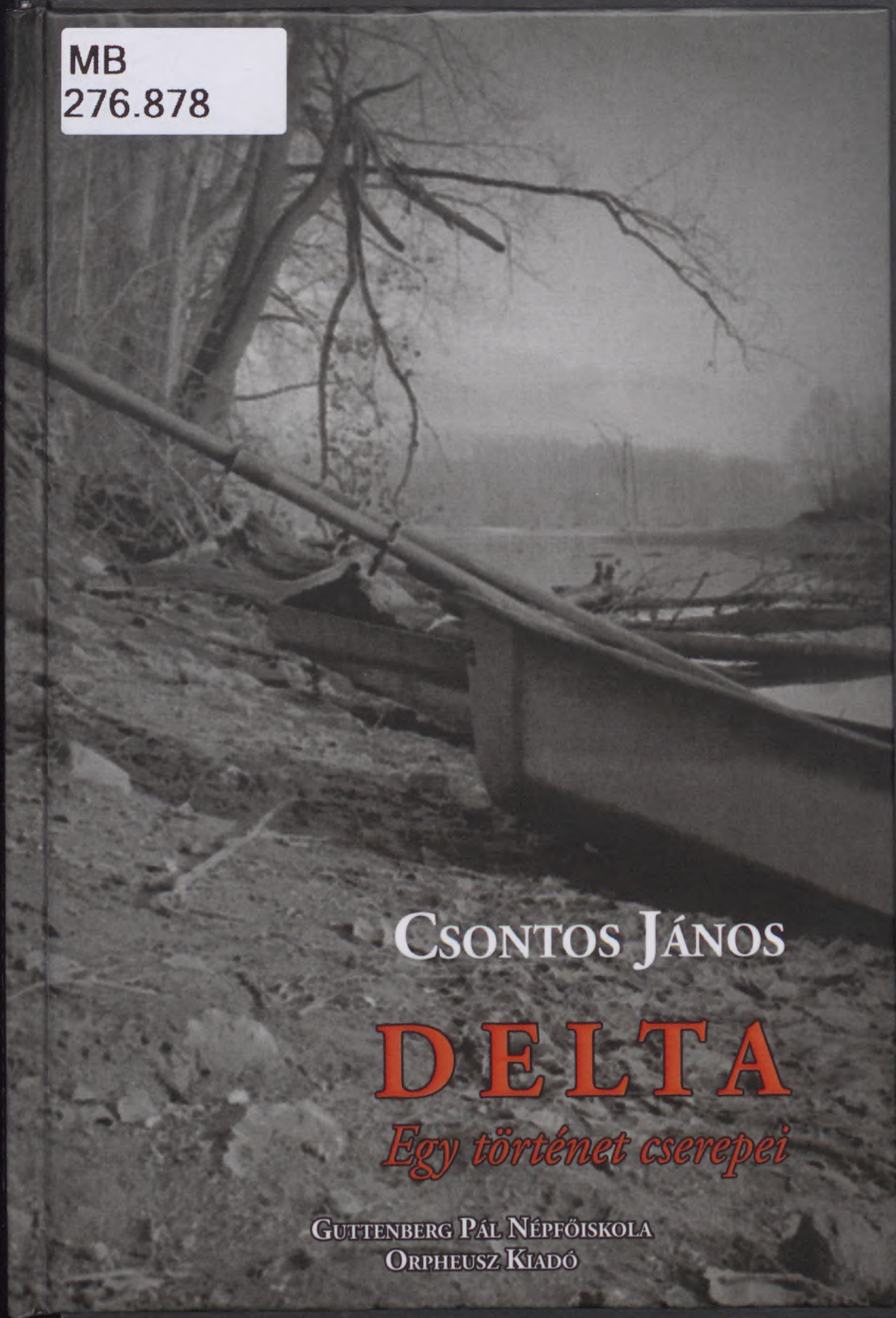

Csontos János

DELTA

Egy történet cserepei

Guttenberg Pál Népfőiskola
Orpheusz Kiadó

Csontos János

DELTA

Csontos János

DELTA

Egy történet cserepei

Guttenberg Pál Népfőiskola
Orpheusz Kiadó
Budapest, 2019

A kötet a Nemzeti Kulturális Alap
támogatásával jelent meg.

Nemzeti Kulturális Alap

Ez a kötet ingyenesen jutott el a könyvtárba
a Nemzeti Kulturális Alap
könyvtámogatási programja keretében.

UB 276.878

ORSZ. SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

2019

© Guttenberg Pál Népfőiskola, 2019
© Csontos János jogutódja, 2019

Bodor Ádámnak hódolattal,
hatás és háborgás alatt

SZIKULÁR PECÁSOK

Szikulár földmérők poros kísértet-mikrobusza vágott keresztül a kies Gammaföldön. Nem titkolt úti céljuk a Delta volt, a mocsaras napkelet, ahol évről évre rituálisan, pecázásnak álcázva randevúzhattak a civilizáció előtti számolatlan időkkel. A mikrobuszt egy vásározó fazekas vezette, nem is adta át senkinek a kormányt, így nem csoda, ha váratlan konfliktushelyzetekben a csomagtartóból folyton kerámiavaluta került elő. A cserépedény nemzetközi fizetőeszköz, megvesztegetésre is bízvást alkalmas, rajta a máz csupán helyi érdekű variáns.

A portyázó szikulár csapathoz két bétahoni kalandor is csatlakozott: egyikük a végtelenül lágyszívű Inzsenyér Miki, aki a hagyomány iránti példás alázattal helyreállította az ősi boronafalas nagyszülői lakot Oltmanón, a csűrben pedig pingpongcsarnokot rendezett be; a másik meg Buduresti Jován, aki életében nem horgászott még, s a tervei szerint nem is állt szándékában. Egynapos autózással csorogtak le Gammaföldre, megaludtak az expedíció vezetőjénél, Zsoli úrnál a családi vendégfogadóban, s egy kora hajnali pálinkázást követően nekivágtak az újabb egynapos utazásnak. Útközben alapos kiképzést kaptak a földmérő útitársaktól a szikulár földhivatali ügyek labirintusáról csakúgy, mint a fazekasmesterség és a vásározás szimbiózisáról, vagy annak a műhelytitkairól, hogy mely templomtornyok alkalmasak térerő-antennák

telepítésére, és melyek nem. Lévén, hogy nem kifejezetten távközlési szakmunkát adunk közre, ez utóbbi tekintetben nem mennénk bele mélyebben az untató részletekbe. S nem azért, mert az ördög a részletekben lakozik, s a Sátánt a templomtornyok kapcsán emlegetni tapintatlan blaszfémia lenne: elég legyen itt annyi, hogy jószerivel bármely templomtorony alkalmas az antennatelepítésre, ha amúgy elég magas – a különbségek nem annyira az egyes épületekben, mint az egyes papokban rejlenek.

Aki még soha nem tűnődött el erről, annak újdonságszámba megy, hogy a deltai pecás hadjárat kihagyhatatlan stratégiai pontjai csakis a regáti út menti kocsmák lehetnek, ahol nincsen bélyegzés, mint az országos kéktúra stációinál, viszont szisztematikusan és szertartásosan más-más söröket kell kortyolni a hagyománytisztelő szikulároknak – affinátával vagy szilvóriummal leöblítve –, az eltulajdonítás ellen elővigyázatosságból leláncolt bádogszékeken. E flaszteron elhelyezett kerthelyiségekből, amelyek jobbára a Sztalker világára emlékeztető, lerobbant ipari tájra, a szétfoszlott bolsevik utópia rozsdálló mementóira néztek, a kilátás vigasztalan volt, de a távlat korántsem reménytelen. Elvégre az út végén ott kecsegtetett a halban bő Delta, a Paradicsom szinonimája – igaz, egyetlen nagy szúnyogfelhőbe burkolózva.

A szikulár pecások obligát szerelését nem lehetett túlontúl fantáziadúsnak mondani: terepmintás nadrág, gumicsizma és bézbólsapka. Jován beújított ugyan egy

vadnyugati fílinget idéző, nagykarimájú csálé kalapot is, amit a buduresti pecásboltban tukmáltak rá, de hamar belátta, hogy a bézbólsapkában mégiscsak jobban el tud vegyülni a rutinos szikulár társak és a világdivatot csak számottevő spéttel követő deltai bennszülöttek között.

A kísértetbuszban a reménybeli Delta-pecások az utazás fáradalmait a pálinka és a sör ütemes, váltakozó fogyasztásával igyekeztek ellensúlyozni. Buduresti Jován a tranzitút sikeréhez néminemű muszkahegyi szilvóriummal járult hozzá. Ennek érdekében Inzsenyér Mikivel került egyet Gammaföldön a kies Muszkahegy felé, beszerezni pár flakonnal Táncos Eszti néni messze földön híres szilvapárlatából. Táncos Eszti néni már régen nem táncolt, két mankóra görnyedve jött kinyitni a cifra szikulárkaput, s amíg ő türelmesen töltögette a nemes torokkaparó nedűt a műanyag flakonokba, hátraküldte a „fiatalembereket" a kertbe, egy kis szilvaszedésre – hacsak nem akarják, hogy jövőre ne legyen egy nyelet léleküdítő pálinka sem az előszobai tartályokban. A buduresti különítmény szorgosan kapkodta hát a potyogtatott gyümölcsöt a vedrekbe, s öntözte aztán a konténerbe, de leginkább a szilvafáknak helyet adó, a domboldalban hosszan elnyúló idilli kerten csudálkozott: mintha az Éden egy elfeledett darabkáján fogták volna őket pórias cefregyűjtő munkára.

Pálinkafőzdét puszta néprajzi érdeklődésből látogatni meglehetős képmutatás. Ennél már csak az a hipokritább, ha kifinomult írástudók a bordélyok felkeresését indokolják szociografikus érzékenységgel.

A pálinkafogyasztás azonban egyfelől szakrális rítus is: a szikulár férfiúban ez a bárzsingélmény a végtelen otthonosság képzetét idézi fel. Azokét a lopakodó alkonyokét, amikor egy hosszú, munkás nap után kiül az ember a cimboráival a faluszéli pálinkafőzde kápolnaszerű épületének külső deszkapadjára, ami az utcára néz, nagyokat kortyol a szemközt vételezett flaskából, még nagyobbakat hallgat, s miközben borzongva gondol arra, hogy a környező rengetegben korgó gyomrú mackók szőnek mindenféle furmányos terveket, épp a medvéről elnevezett seritallal öblítgeti le a magaslati völgy ajándékát, a torokizgató életvizet.

Ritka az olyan eset, mint amikor oknyomozó buduresti tévéstáb érkezik a mindentől félreeső Muszkahegyre, soraiban a dekoratív asszisztenslánnyal, aki az esti harangszót követő fitneszórában kihívó, idomokhoz simuló cicanadrágban, fülhallgatóval a fején kocog fel-alá a sokat – de ilyet soha nem – látott magaslati faluban, többek közt a szomjukat komótosan oltogató szikulár legények előtt is el-ellejtve. Utóbbiak nem is restek: nagy, jelentőségteljes sóhajtozások közepette előrántják okosketyeréjüket, s hála a vándorvifinek, azonmód rákeresnek e napszentületi tüneményre. Hamar kiderül, hogy a leányzó, ha épp nem a filmes stábot kísérgeti, akkor performer és poétessza: saját hibátlan testére rója filozofikus költeményeit, majd ezt állóképekben dokumentálja is a parnasszista irodalombarátok legnagyobb gyönyörűségére. A szikulár legények pedig ott, a muszkahegyi szürkületben két férfias korty között szentül fogadkoznak, hogy gyökeresen megvál-

toztatják addigi parlagias életvitelüket: a költészettel kelnek és fekszenek, sőt ha tehetnék, ugyanvalóst azzal is aludnának.

Mint említettük, Bétahontól Gammaföldig négy keréken, reggeltől estig egy álló nap az út; aki tövig nyomja a gázpedált, az is csak egy-két órácskát tud lefaragni a szikulárföldi megérkezésig. Gammaföldtől újabb egy nap a Deltáig. Ennyi kell is, hiszen nemcsak időzónát, hanem históriai érát is átlép az utazó. Ha túl hirtelen, minden átmenet nélkül pottyanna oda, az sem a fogadó közegnek, sem neki nem volna igazán szerencsés. Mint az afrikai teherhordóknak, akik egyszer csak mintegy varázsütésre letették a fejükről a málhát a földre, s letelepedtek a fűbe. Vajon sztrájkolnak? Talán több üveggyöngyöt akarnak a szolgálataikért? – érdeklődött diszkréten a nagy fehér felfedező. Nem, nem – rázták a fejüket a fekete szállítmányozók. Csak annyira gyorsan jöttünk, hogy a lelkünk lemaradt, és most szépen bevárjuk, hogy utolérjen bennünket…

A szikulár különítmény hangadója, Zsoli úr a háromdimenziós élet császára volt, minden napja merő hedonizmus, de az aktuális kenyérkereső foglalkozását nemigen szerette hangsúlyozni: mivelhogy jó ideje már az alfavidéki fafeldolgozó multi szolgálati terepjárójával és mobilketyeréjével szelte keresztül-kasul tágabb szülőföldjét, hogy szerződéseket kössön a kisebb-nagyobb erdőrészek letarolására, a nadrágszíjparcellákra hasogatott erdőgazdálkodás nagyobb dicsőségére. Minden törvényes és erkölcsös volt, de az ősöktől megörökölt táj valahogy folyvást kopárabbá vált, a facsemeték

pedig igencsak megfontoltan cseperedtek az alfavidéki fafeldolgozó feneketlen étvágyához képest.

Ám a hegyekkel együtt a gammaföldi vétkeket és mulasztásokat is sikerült hátrahagyni. A kísértetbusz két kompjáratot is igénybe véve kelt át különböző Isztrosz-ágakon. A Deltába kereken egy eurotallér volt a belépő fejenként, amit az ökorezervátum kapujában, Tócsaváron kellett leróni. De mondják: olykor még mindig előkerül a tarisznyából a regáti aranylej, sőt a birodalmi dénár is – a kasszírnők és kasszírfiúk ezt sem vetik meg.

Az ökorezervátumban a felázott–elárasztott földutat akár hadviselési metódusnak is lehetett tekinteni. Ne mászkáljon ott senki, akinek nincs arrafelé keresnivalója! Az áldatlan útviszonyok csupán a cigánykirályon, Bikicsunáj Dorinestin nem fogtak ki: ha úgy adódott, ő még a lánctalpat is begyűjtötte a Szövetségesek által hátrahagyott hadironcsokról. *Atenție, ghimpane, scobari!*[1] – betűzgette Jován az ákombákomokkal felpingált vlach nyelvű feliratot a végtelen földút mentén. A figyelmeztetés nem volt légből kapott: a derék sztaroverek szántszándékkal defektszögeket is kiraktak, hogy a jó dolgukban ide vágyó, átutazó ökoturisták – kikerülve a járhatatlan „hivatalos" utat – le ne járják tíz méteres sávban a szántóföldjüket.

Pecásaink hamar megismerkedhettek a granicsárokkal[2], akik nem mindennapi bravúrral képesek voltak

---

1 (román) Vigyázat! Tüskék, szegek!

2 (román) Határőr

egyszerre, egy időben rágózni és cigizni is – azonkívül szívből utálták a Deltaőrséget, az ökorezervátum légpuskás különítményeseit: zöld majmoknak csúfolták őket. A granicsárok szerint az idióta Alfavidék úgy önti a pénzt az ökorezervátumba, mint a feneketlen kútba, s egyúttal a zöld gondolat mindenhatósága jegyében keresztbe tesz minden értelmes építkezésnek. Ha mégis megszavaznak számukra némi eurotallért, annak sincs semmi teteje. Itt van például a nagy deltai torzó, a félbemaradt híd: ez is „átgondolt" alfavidéki fejlesztés, ami nem vezet sehonnan sehová, viszont a granicsároknak előírás szerint mindenkit akkurátusan igazoltatniuk kell, aki arra téved, mert az ördög ugyebár nem alszik. A granicsárok soha nem gondoltak bele igazán, hogy manapság már egészen másutt húzódik az országhatár – de annak idején, még az órezsimben itt építették fel a kaszárnyájukat és a bódéikat, következésképpen itt védelmezik a mindenkori államhatalmat, és punktum.

A szikulár pecástársak a világ végi vidékről rendre színes történeteket meséltek a hosszú úton, amiket a szkeptikus Jován hitt is, meg nem is. Például a tócsavári Bogdán pópáról, akinek ékesszóló szavaira a bazilika ornamentikus festményei ellenőrizhetetlen burjánzásba kezdtek. Bogdán pópa később – gyarlón engedve a test kísértéseinek – megszökött egy luxushajóról partra lépett és otthagyott platinaszőke rúdtáncosnővel, Adelinával, aki a könnyező és orrfolyó Szentjován-ikonon (a pollenallergiások védőszentjén) felismerni vélte

bohém vándorcirkusz-igazgató nagyapja, Boroevics Szvetozár összetéveszthetetlenül dévaj arcvonásait. A nagypapa annak idején azt füllentette, hogy tábornagy volt Doberdónál, de csúnyán lebukott, mert harctéri korrupcióért áristomra ítélt kantinosként szerepelt a világháborús emlékalbum égőveres borítójú díszkiadásában. A tócsavári Szentjován-ikon minden óhitű húsvétkor könnyezni kezdett, ilyenkor a cseppeket gondosan felfogták egy bronz edénybe (az orrváladékot diszkréten hagyták elfolyni), s rituálisan azzal ízesítették az ünnepi asztalra kerülő halcsorbát.

Még a kapatos gammaföldi szikulárok is ráéreztek, hogy ez azért egy merőben más világ: markáns ugrás az óhellén ábécében. Az óhellén ábécé geográfiai megfeleltetésében Alfavidék, Bétahon, Gammaföld és a Delta követte egymást – szigorúan szemben a Nap járásával.

Pecásaink el sem hitték, amikor végre-valahára megérkeztek a szarikáji fogadóba, amely az Isztrosz Csili-ágának partján épült. Épp ideje is volt, mert vészesen elapadtak már a mikrobuszban az induláskor felhalmozott sörkészletek…

VENDÉGMARASZTALÓ TAVIRÓZSÁK

A szarikáji fogadó központi helyisége kétségkívül a szaletlis étterem volt: a félig nyitott helyiségben, ahol kedvére járt-kelt a férfias isztroszi szél, akár három hosszú asztalnál is meg lehetett teríteni a halvacsorához. Hátrafelé ösvény vezetett, megannyi leágazással: a két oldalán kétszemélyes faházak emelkedtek. A környéket időnként titokzatos eredetű füstköd ülte meg, amely korlátozta a szelfizés élményét, viszont meglehetős hatásfokkal távol tartotta a mohó étvágyú szúnyogokat.

Az idegenforgalmi intézményt buduresti jöttment fogadósok: Macilaci és Bubu üzemeltették. A telket a helyi óhitű pópától vették meg, aki a jó vásárért cserébe nem átkozta ki őket, ami igazán szép volt tőle. Ki nem átkozva mégiscsak sokkalta jobb, mint kiátkozva – győzködték magukat a pléhpult mellett a buduresti bebírók.

A pópa viszonylag fiatalon megözvegyült, ám a kegyetlen dogma szerint nem nősülhetett újra, ezért napszállat után titkon cifra átkokat szórt Bizánc irányába. Régebben még egy vadonatúj vallás alapítását is fontolgatta, ám mióta megcsappantak férfiúi vágyai és készségei, lemondott a maceráról, és inkább az ingatlanbizniszben keresett vigaszt.

Macilaci és Buba apja a bétahoni revolúcióval szimpatizáló elítéltként Szarikájtól ötven kilométerre, Parapravdán volt kényszermunkára ítélt politikai fogoly az órezsimben. A Zsugás Vili-féle titkosrendőrség egy ártalmatlan Petrovics-versért hurcolta el, amelyet

egy rutinszerű házkutatás során a jogász-közgazdász apa és az egyetemi tanár édesanya lakásán találtak legépelve. Ez a költemény ugyan része volt a korabeli elemi iskolás tananyagnak, ám tűrhetetlen módon lázított a fennálló berendezkedés ellen (hogy mást ne mondjunk: fel óhajtotta akasztatni a királyokat). A jó bolsevik apparátcsik pedig soha nem lehet eléggé éber: ki tudja, a főtitkár kamerádnak mikor szottyan kedve arra, hogy a jogar mellé meg is koronáztassa magát?

A fogadóban a tulajdonos ikerpár által felfogadott séf a fél-vlach, fél-hahol Kaméleon Mihai, a kiugrott rabsic volt, aki arról volt nevezetes, hogy mindenféle környezetben rejtőszínt tudott felvenni. Így a füzesekben halványzöld, kinn a tengeren vízkék árnyalatot, a granicsárok hivatali helyiségeiben pedig a hengerelt fal szocreál kalligráfiáit imitálta. A szarikáji fogadó oszlopos tagja volt a szikulár fogadósok önsegélyező céhének. A vendéglátós liga különösen sikeresnek bizonyult, miután a nem szikulár fogadók előszezoni villámcsapásoktól sújtva immár évek óta rendre leégtek, s fatális módon csak az utószezonra épültek újjá a dobrudzsai bojárbiztosítók nehezen összekuporgatott pénzéből.

A pecások mellett az egyik hosszú asztalnál kamerások tanyáztak, akik szimbolista művészfilmhez készítettek itt festői vágóképeket, ám a nemzetközi fesztiválzsűrik kényes ízléséhez igazodva később szisztematikusan kiretusálták a felvételeikről az illúzióromboló őslakosokat. A filmesek asztalánál a stáb higiéniai okokból vodkán kívül semmi egyebet nem vett magá-

hoz: étkezés céljából kizárólag sterilnek vélt hazai konzerveket bontogattak – egyebek között szardíniát is…

A fogadóba időről időre kéretlenül betért Ungureanu, a párttitkárból lett szarikáji polgármester és meggyőződéses gulágtagadó is. Szerinte a Delta a deltaiaké, s nem szül jó vért, ha itt idegen elemek dőzsölnek és áztatják a horgászzsinórt. Miközben a gyalázott idegenek mindegyre, jóformán folyamatosan töltögették neki a pálinkát, nagy hangon kifejtette: kár, hogy a Deltában nincsenek bányák – máskülönben volna itt akkora bányászjárás, hogy csak úgy döngene a föld. Egyébként is: biztos forrásból tudja, hogy a szikulárok talpa is szőrös, csak ők titkon naponta borotválják. Ungureanu eleinte még a Pontuszon át érkező oszmánföldi migránsbárkákat is egytől egyig elsüllyesztette volna, mígnem ráérzett az üzlet ízére: migráns-vízitaxiztatással, isztroszi célbárkákkal juttatta el a jól tejelő honfoglalókat Gammaföldre, ahonnan csak egy ugrás Bétahon, ami pedig már szomszédos Alfavidékkel, ahol kolbászból van a kerítés. Egyelőre ugyan sertéskolbászból, de ezen idővel majd reformálni lehet…

A földműveseket és halászokat arrafelé az egyszerűség kedvéért sztarovereknek nevezték. A szláv ajkú lipovánok többsége akkorra már a regáti vlachokkal egyetemben nagyrészt buduresti segélyekből élt, egy törpe minoritás az eltévedt horgász turisták szervezett kereséséből, míg egy abszolút kisebbség ez utóbbiak felkutatásából keresett hozzá a segélyhez némi murfatlárra valót.

Jovánék másnap kibérelték Dobricát, a mutatós lipován menyecskét a motorladikjával egyetemben. Azt állította, mindenhová eljut járművével, a Delta Fényével – még a szolivai és a Szentgregor-ágra is – a tó- és kanálisrendszeren keresztül. Tankolni hajóról lehetett. *Stație carburanți* volt a mozgó benzinkút felirata, de kiejtve lényegesen egyszerűbbnek tűnt: Motorina. A hajó-benzinkutakról azt híresztelték, hogy némelyik objektum valójában titkos kozák felderítőnaszád, melyek a legváratlanabb helyeken bukkannak fel a Deltában – de erre nem volt bizonyíték; igaz, cáfolat sem.

A ló vontatta kompot keresztezve mindahányszor türelmesen vesztegelni kellett. A bétahoni és gammaföldi jöttmentek úgy érzékelték, mintha végletesen lelassult volna az idő, de a deltai őslakosok tudván tudták: valójában nincs minek lelassulnia. Dobrica segítségével felfedezték a titokzatos utakat a belső tavakon, amelyeken soha senki nem képes kétszer ugyanarra menni. A gémek, kócsagok, bakcsók és gödények telepei sem adtak biztos támpontot: elvégre bármikor átröppenhetnek egyik helyről a másikra. Pecásaink – akiknek a fele elcsábult Jovánnal az ökotúrára – önfeledten adták át magukat a motorladikázás örömeinek a mocsaras útvesztőben, ehhez pedig reggelente elegendő sört és pálinkát is bekészítettek.

Megtudták Dobricától, hogy a vizák valaha Budurestiig fel tudtak úszni innen, olyan tiszta volt az Isztrosz vize: állítólag még városrészt is elneveztek róluk odafenn. Ám azóta elhomályosult a jelentése: egész generációk nőttek fel, akik azt gondolták, hogy a viza

olyasmi lehet, mint a deviza – vagy talán épp az ellenkezője. Azt a deltaiak is érzékelték, hogy erősen megcsappant a vízszint, mióta a gammakapui vízzárógát megépült, s a sompolygó, minimális esésű Alsó-Isztrosz végképp elbizonytalanodott az identitásában. Egyesek megesküdtek rá, hogy fülledt augusztusi éjszakákon az Isztrosz suttyomban visszafelé folyik, holott a tudomány jelenlegi álláspontja szerint a Delta vidékén ismeretlen jelenség az árapály. Ezzel szemben a prózai igazság az, hogy a hömpölygő folyam időről időre valóban megtorpan, gyakorlatilag megáll, mintha azon tűnődne: akarja-e végképp elveszíteni az önazonosságát; akar-e feloldódni a csillapíthatatlan szomjú Pontuszban.

Hogy a tó is folyik vagy a folyóvíz is áll-e, az persze akadémikus kérdés, ha az utazó nem számol a tavirózsák bosszújával. Aki óvatlanul – szépségüktől elkábulva és erejüket lekicsinyelve – motorladikkal belejük hajt, annak rátekergőzve megbénítják a motorját: csak igen hosszú vontatókötéllel van esély a járművet valahogy kivonszolni. Dobrica persze megvillantotta a dolog másik oldalát is: a tavirózsák olyanok, mint valami önkéntes híradósok, ugyanis jelenlétükkel tudatják: a víz azon a helyen tiszta és iható. Piszkos, szennyezett és csekély oxigéntartalmú vízben nem terem meg a tavirózsa. Lényeges információ annak, aki itt rekedne a Deltában…

Jován napról napra otthonosabban mozgott a Delta világában. Kaméleon Mihai-jal például sikerült rövid úton tisztáznia, hogy a haholok hának ejtik a gét, így

Gitlert is Hitlernek mondják, nem úgy, mint a mindent mindenkinél jobban tudó muszkák. A haholok időtlen idők óta az isztroszi kalmárok és vándorok megvámolói, a Delta betyárai, akik mindenütt ott vannak, de feltűnés nélkül, nesztelenül közlekednek. Anyai ágról Kaméleon Mihai is hahol – az apai ág homályban maradt, de valószínűleg pán vlach, s az ilyesmivel errefelé nem cálszerű dicsekedni.

Hőseink minden kiladikozásnál – túl az anakronisztikus ló vontatta kompon – beleütköztek egy tekintélyes termetű idős hölgy látványába, aki a csatornaparton egy bársony fotelben ülve, angyali türelemmel áztatta a horgászzsinórt, körülötte ridegtartású marhák legelésztek, a szája sarkában pedig szivarcsutka füstölgött. Ő volt Kilija néni, a hajdani Kilija úrleány, egy dobrudzsai bojár fattya, akit a Csili-ág e kis falujában, eldugva neveltettek. Az órezsimben bolsevik szirén volt, azután pedig apáca a Zsugás Viliről, majd a rezsimváltás után Szentgregorról elnevezett lepratelepen (aki nemcsak a leprában, hanem a szifiliszben szenvedők mennyei istápolója is), mielőtt még a lila uniformisú Szövetségesek megszállták volna a titkos objektumot, hogy hivatalos közlés szerint szérumközpontot rendezzenek be az erősen megviselt falai között. A fiatal Szalvátor, a szolivai ferde világítótorony őre egyszer megpillantotta Kiliját, és azonmód megnémult a szépségétől: azóta sem tudott megszólalni. Ez ma már elég bajosan képzelhető el, de hát ezt teszi velünk a könyörtelen idő.

Jován első – és úgy tűnt, egyben utolsó – csukája egy fényképezkedés erejéig egy csatornaparti varsából került elő. S ha már ott voltak, hősünk megismerkedett a varsák szociográfiájával is. Nos, a varsákat titkos helyeken áztatják be, csakhogy ezek a helyek nem annyira titkosak, hogy szükségképpen ne tudna még róluk jó néhány deltai ember. Az arra járó barátok és ismerősök gyakran bele-belenyúlnak ezekbe, kivesznek belőle egy evésre való halat, cserébe vodkásüveget tesznek bele, és visszakötözik a csomót. Minden halásznak megvan a maga speciális csomója: a csomók bogozásáról azonosítani tudják az arra járót. Manapság már szikratávírón tudatják a varsagazdával, ha jövet-menet elvettek a halaiból, és vodkát vagy murfatlárt hagytak érte cserébe. A halcsapda azonkívül bejáratott üzenetközvetítő helyként is működik: az üzenőcédulákat a csukák szájába rejtik. Úgy mondják a Deltában: egy ízben még leánykérés is zajlott ily módon. Arról nem szól a fáma, hogy sikerrel járt-e az udvarló vagy kosarat kapott. Arról pedig itt most nem tudunk (vagy nem akarunk) beszámolni, hogy Buduresti Jován első és utolsó csukájának szájában rejtőzött-e valamiféle üzenet.

Buduresti Jován egy másik világból, elhomályosult egyetemi tanulmányaiból úgy emlékezett: Hérodotosz idején még hét Isztrosz-ág volt, nem csupán három, mint manapság – s a karcsú Delta a szkíták és trákok szálláshelyeit választotta el egymástól, akár egy természetes békéltető kordon. Itt élt az agatürszoszok nőközössége, mert miért csak más földrészeken

működhettek volna amazonok: csöppet sem féltékenykedtek egymásra, hiszen hitük szerint mindannyian testvérek voltak. A Zsugás Vili-féle totális propaganda vadhajtásai között említhető az a központilag terjesztett legenda, miszerint a kétéltű bolsevik szirénnek voltaképpen az agatürszosz asszonyok egyenes ági leszármazottai. Féltékenység mindenesetre valóban nem jellemezte őket.

Hérodotosz az Isztroszon túl lakó népnek csak a nevét tudta kideríteni. Szigünáknak hívták őket, és méd viseletben jártak. Lovaikat ötujjnyi szőrzet borította, kicsik, tömpe orrúak és olyan gyengék voltak, hogy jószerivel nem is bírták el a meglett férfiembert. Kocsiba fogva azonban igen fürgén mozogtak, ezért aztán a szigünák jobbára kocsival utaztak. A kóborló deltai musztángok kétségkívül a hosszúszőrű szittya lovak elvadult utódai, de már úszóhártya feszül a patájukon, sörényüket pedig nem egyszer csillóként használják. A deltai musztángok közé elvegyülve állítólag itt-ott fövenyi kimérák is legelésznek, a kentaurok kései elfajult variánsai: egy ló fejével és felsőtestével, de emberi lábakkal. Mi tagadás: nem éppen szerencsés kombináció…

A hellén történetíró arra is kitért, hogy a szigünák országa rangban és gazdagságban megközelítette a venétekét a túlnani tenger, az Ódria partján. Azt mondják, a szigünák Médiából, valahonnan a legendák Etelközéből származtak, de hogy miként juthattak oda, azt még a nagy Hérodotosz sem tudja: a szigünáknak az első Média-háború után nyomuk veszett.

Szikulár pecásaink – hogy oldják a táj és az utazás monotóniáját – minden útba eső csatorna parti őrtoronyba felmásztak a legendás Puskánder után, kikémlelni a nyomait. Puskánderről mindenki tudta, hogy író volt, aki egy egész könyvben örökítette meg élményeit a parapravdai büntető munkatáborban. Ezeknek a táboroknak azonban hivatalosan nem volt nyomuk: mind a buduresti felsőbbség, mind az ökorezervátumi hivatalosság osztotta azt a nézetet, hogy jobb nem firtatni a múltat – s ezzel hallgatólagosan egy platformra helyezkedtek Ungureanuval, a gulágtagadó szarikáji polgármesterrel. A heveny őrtornyi fényképezkedés közepette pecásaink egy helyen talányos graffitire leltek: Puskánder, a sakk és a salak királya. Hát ez meg vajon mit jelenthet? – tűnődtek el két dobozos sör között. Nehezen jöttek rá, hogy az igeidők bizonytalansága is zavarba ejtik őket.

Szinópe, a milétosziak gyarmatvárosa állítólag a mai Szolivával azonos, de ez épp annyira bizonytalan, mint minden más a Deltában. A kis különítmény egyik nap átmotorladikozott egészen a szolivai Isztrosz-ágra, hogy megtekintsék a dobrudzsai bojárok part menti villáit, köztük az agg Soroseszku neobizánci palotáját. A dobrudzsai bojároknak, ki tudja miért, elsősorban nem Dobrudzsában voltak villáik, mégis körömszakadtáig ragaszkodtak díszítő jelzőjükhöz. A harmadik ág a Szentgregor-ág volt, de a jól értesültek – lehalkítva a hangjukat – egy titokzatos negyedik Isztrosz-ágról, a Szentjován-ágról is tudni véltek, amely nem szerepel

a térképeken, s talán csak az apokrif lipován legendákban létezik, mint az Ígéret Földjének szinonimája. Ám amikor ez szóba került, még az amúgy fecsegős természetű Dobrica is elharapta a nyelvét...

Szolivában egészen a Pontuszig, a megfeneklett hajók öbléig elladikoztak. Baljós előjel átlavírozni közöttük a nagy tengerjáróknak, hogy a kikötőbe érjenek. A hajókat állítólag a minden érát túlélő kétéltű bolsevik szirének csalogatják a láthatatlan homokpadra, akik Zsugás Vili idejéből való elfeledett mozgalmi dalokat harsognak, a vokáljuk meggyőzőbb, mint a Bitliszé és a Kvíné együttvéve, s amelyektől az elbűvölt kormányosok rövid úton megtébolyodnak. Jován az egyik megfeneklett hajó fedélzetén a következő feliratot olvasta: *Puskánder Lábtengó Emlékbajnokság*. Csakis úszni tudó labdaszedőkkel – állt alatta kisebb betűkkel.

Betértek a nonstop nyitva tartó Hérodotosz Mulatóba is, ahol a csapos – bizonyos Jamelján – jólértesültségét fitogtatva azt állította: a legnagyobb titokban ma is működik az Andrej Bodoreanu Intézet a tengerparti Konstantinban. Ez a hivatal minden kikeletkor rejtélyes ügynököket küld a Deltába, titokzatos jelzőpóznákat állít, és igyekszik eltüntetni minden nyomot, hogy Andrej Bodoreanu valaha is ott járt, és hogy nem valami kitalált személy, akinek identitását egy kifejezetten e célra alakult irodalompolitikai akciócsoport alkotta meg, összezavarva három-négy irodalomrajongó generáció nyelvét.

Szarikájba visszatérve Macilaci és Bubu kétségbeesve konstatálták: rosszul kalkulálták a turnust, az utolsó

estére vészesen megcsappant az élelem. Megpróbálták a korábbi maradékokat az asztalra csempészni, de markáns elutasításra találtak a vendégsereg köréből. Ekkor Franciszkusz atya, a tengerfoki apátság szerzetese, aki addig csendesen meghúzódott a sarokban, felállt az asztaltól és beszédet tartott.

– Boldogok, akiknek hangosan kordul a gyomruk: mert ők csendben jóllakatnak. Boldogok az étlapot nélkülözők: mert ők örökségül bírják Isten elfeledett fogadóit. Boldogok, akik éhezik és szomjúhozzák a gyarló test lélekmentő nektárját és ambróziáját: mert ők mindkettőben megelégíttetnek. Boldogok a szíves vendéglátók: mert ők szíves vendéglátást nyernek a három Mislen-csillagos Paradicsomban. Boldogok, akiknek a kezük tiszta: mert ők járványoktól nem sújtva látják majd viszont az Urat a végső lakomán. Boldogok az emésztés harmóniájára igyekvők: mert ők a Delta gurmé fiainak mondatnak. Boldogok, akik nélkülözést szenvednek a kecskelábú asztalnál: mert övék a mennyei gasztronómia birodalma. Boldogok vagytok, ha lassú mérgekkel mérgeznek és ízetlen napnyugati étkekkel háborgatnak titeket, és minden gonosz recepteket mondanak ellenetek Érette, ki a zamatokat és bukékat határtalan képzeletében és széles jókedvében, ontológiai derűjében megteremtette.

A beszéd után – honnan, honnan nem – frissen sült hal és ropogós kenyér került az asztalra, melynek eredetéről sem a színváltó séf, sem a fogadótulajdonosok, sem Franciszkusz atya nem tudtak számot adni.

Másnap gyors és érzelemmentes volt a búcsú: pár röpke szelfi után a szikulár különítmény ismét ott ült a poros kísértet-mikrobuszban. Minden rendben ment, csakhogy Buduresti Jován az Isztrosz-parton egy elhúzódó kisdolog miatt lemaradt a kompról. Csak vizelt és vizelt, kiapadhatatlan patakban csorgott lefelé a sárga lé a kátrányos falon: úgy tűnt, hogy soha nem akar abbamaradni. Inzsenyér Miki hasztalan tiltakozott a létszámhiány miatt, a komp elindult. Zsoli úr visszament volna Jovánért, de a túlparton azzal kellett szembesülniük: időközben az egész Deltára kihirdették a hipermaláriás járványblokádot. Ahogy távolodott a komp és mind kisebb lett, Ján még nem sejthette: a blokád miatt egy álló évre ott ragad a Deltában.

Szerencse a szerencsétlenségben, hogy az arra ladikozó Dobrica felszedte az elanyátlanadott Jovánt a motorladikjával.

– Egy jó darabig most már ez lesz az otthonod – mondta.

DOBRICA

Ha a Nap járása hirtelen megfordulna, Alfavidéken kelne, megvilágítaná Bétahont, majd Gammaföldet, s utána már csak a Delta van. Innen nézve a főváros, Buduresti is maga a Napnyugat: Bétahon lüktető szíve a középső-Isztrosz partján, ahonnan a turista- és bordélyhajók indultak, főként kalandvágyó alfavidékiekkel, de nem kis részben a periféria egzotikumára kiéhezett, tömött zsebű jenkikkel. Buduresti üzemeltette a szikratávíró-állomást is, olykor több hetes kihagyásokkal. Éjjelente hegy emelkedett a jobb parti lapályon, de hajnalra rendre visszasüllyedt. Erről azonban az akadémia nem akart tudomást venni, mert akkor újra kellett volna nyomtatni a földrajzkönyveket és atlaszokat.

A Szentgregor Lepratelep a rezsimváltást követően a lila uniformisú Szövetségesek titkos bázisa lett, aminek leplezésére a mutáns szúnyogok terjesztette hipermaláriá járványt az underground főhadiszálláson kiötlötték. A mutáns szúnyogok, amelyek az állítólagos hipermalária járványt terjesztették, aligha érdemeltek blokádot, hiszen tömegestül elhullottak a szívós buduresti lepraszifilisztől, viszont a csodaszerként előadott buduresti permetlétől éppenhogy a duplájukra nőttek. A bordélyhajókon nem voltak érvényesek a szárazföldi erkölcsrendészeti szabályok, így kuncsaft és szolgáltató más-más járványtól rettegett: ki a lepraszifilisztől, ki a hipermaláriától. Tegyük a szívünkre a kezünket: ki ismeri ki magát ilyen zaklatott epidemológiai viszonyok között?

A Delta a blokádtól függetlenül élte tovább a maga életét. A cigánykirály fémkereskedő, Bikicsunáj Dorinesti időnként tankalkatrészeket vitetett a tócsavári központi fémbegyűjtő telepre, de nem firtatták, hogy az alkatrészek fiatalabbak-e vajon a világháborús leleteknél. Csiricsáré hajója, az Elektra – amely a jólértesültek szerint korábban rozsdás ócskavasszállító uszályként szolgált, ám egy tócsavári lopottautó-szétszerelő műhelyben alaposan felturbózták a nagyfőnök számára – egyúttal a vajda tekintélyelvű feladatait is ellátta. Hamar közeli ismeretségbe került Luxemburgerrel, az idült alkoholista ökorezervátumi elnökkel, aki a zakója belső zsebéből húzogatta meg a kaledóniai viszkis flaskát, s aki rendre megvásárolta a jövedelmező tisztséget a buduresti hatalmasságoknál. Vasárnaponként kivilágított, lampionos hajójával hajtatott végig a főbb csatornákon a miheztartás végett, miközben a Luxemburg grófja nyitányának taktusai lüktettek a türelmes, mindent egykedvűen elviselő mocsár fölött. Nem csinált titkot belőle:

– A napnyugati tőkeinjekciók mindig jól jönnek. S az elnöki pulpitus is eladó mindig három újabb hónapra…

Jován megmentője, Dobrica lipován nemzetiségű volt, s hevesen tiltakozott, ha tapintatlanul lemuszkázták vagy lekozákozták. Ennél már csak akkor jött jobban tűzbe, ha a származását az aktuálisan államalkotó nemzetnek titulált vlachokkal hozták összefüggésbe. A szláv lipovánok továbbra is két ujjal vetették a keresztet, s a férfiak nem nyesték a szakállukat. Újabban

azonban már rajtuk is mindinkább látni lehetett, ha az asszonynép évődő szavától netalán elpirultak. A lipovánok a reform-keresztvetés ellen tiltakozva korábban gyakorta felgyújtották, majd igen bölcsen rögtön utána a vízbe vetették magukat. Akadtak közöttük elfajult, túlbuzgó neofiták, akik nem két, nem is három, hanem mindjárt négy ujjal hányták magukra a keresztet. Őszintén szólva, ezt már sem Bizáncban, sem Rómában nemigen bírták követni – Jován élt a gyanúperrel, hogy odafenn a rögvalóságtól elrugaszkodott mennyekben sem igazán.

Jován nem értette pontosan, de Dobrica a hiedelmek szerint mintha a saját ősanyjának a reinkarnációja lett volna, akit kis híján vízbe fojtottak a ladikon menekülő lipovánok, hogy csecsemőként fel ne sírjon az ellenséges gerendaerődök előtt. Dobrica előtt mindenesetre meghajtották magukat a Delta vénasszonyai, miközben imára kulcsolták a kezüket. A vízbefulladt csecsemők emléknapja a mai napig szigorúan titkos a Zónában, ami a zaklatott történelmi előzmények ismeretében messzemenően érthető is. Később is meglehetősen hányatott volt a deltai népek sorsa: a kinézetre kozák csajkát utánzó ladikjaikat a bolsevik diktátor, Zsugás Vili idején az internacionalista hazaárulás jeleként egytől egyig felégették, mint ahogy a tradicionális lipován házak ablakok fölötti háromszögébe álmodott csodás, a bolsevik ikonográfiával felfejthetetlen ábrázolásokat is igencsak görbe szemmel nézték a szűkkeblű hivatalosságok.

Dobrica a bezpopovci felekezethez tartozott a popovcikkal szemben, ami annyit jelentett, hogy papnélküliek és paposok. Még ott, a nyitott ajtajú vámraktárban Buduresti Jován szeretője lett, úgy, hogy bármikor rájuk törhettek volna a deltaőrök vagy a granicsárok, elképesztő kreativitásról téve tanúbizonyságot a szerelem praktikus művészetében. Noha férjes asszony volt, deltán kívülivel lefeküdnie a bezpopovcik hite szerint nem számított házasságtörésnek. Viszont csakis életveszélyben – például vezető nélkül száguldó motorladikban, égő nádasban, lepratelepen vagy elszabadult kompon – volt hajlandó szerelmeskedni, s ez korántsem könnyítette meg a vágytól gyötört Buduresti Jován dolgát. Később, a deltai kaland után hazatérve Budurestibe, Jovánnak akadtak is átmeneti potenciagondjai, de csupán decens polgári körülmények közepette, ágyban, párnák közt – a vidámparki hullámvasúton vagy az államfői rezidenciába belopakodva, az aláíró-asztalt célirányosan lesöpörve mindjárt elemében érezte magát furcsálkodó bétahoni partnereivel…

Egy ilyen veszélykereső ötlet volt Dobricával a posztmodern lovagi viadal is: két motorladik szemben robog a rengő csatornákon – nem lassítanak le, hanem épp ellenkezőleg: begyorsítanak, ki rántja félre a kormányt és repül ki a partra. A Deltában számon tartották a rekordokat: ki röpítette messzebb az ellenfelet a szántóföldre vagy a csátéba. Dobrica és Jován azonban inkább konokul összeütköztek – s noha az

orgazmushoz hasonlatos élményben volt részük, végül mindketten a krizsáni ispotályban kötöttek ki.

Meglepő tapasztalatnak bizonyult, hogy a krizsáni ispotályban a felcserek és a nővérek is egytől egyig vakok voltak, a mutáns hipermalária megjelöltjei, ennélfogva kizárólag kézrátétellel gyógyítottak. Ahhoz képest, hogy ezt a kórságot eredetileg propagandisták ötlötték ki, elég valószerűek voltak a szimptómái. Buduresti Jován lappangó bajára viszont a kézrátétel is kevés volt: egy idő óta örökké zsibbadt és fázott a lába, bármilyen melengető kapcát tekert is köréje. Nem segített rajta vodka és affináta, sem a mézédes murfatlár. A krizsáni világtalan felcserek megálmodták, hogy ehhez bizony a konstantini csodadoktor, Hippokrateanu kell, aki másnap siklóernyővel meg is érkezett Krizsánba, jóllehet az ispotály lapos tetejére pingált helikopterleszálló-célkereszt helyett a kórházkert ciklámenszínű rózsabokrai között landolt. Hippokrateanu egy hirtelen mozdulattal kétarasznyi nádcsövet döfött be Buduresti Jován nyakába: azon csorgott-csepegett napokon át a belül rothadó testbe a gondosan kikotyvasztott, fortyogó gyógyméreg. A beteg hovatovább agonizált, szorongásai egybemosódtak lázálmaival, húsz kilót lefogyott, lelke várakozó álláspontra került, élet-halál között lebegett, ám pár kritikus hét után már elfogadta a halfasírtot a kikevert halikrával. Hippokrateanu pedig egykedvűen széthajtogatta a siklóernyőjét, egy rozoga kétmotorossal felhúzatta magát a levegőbe, hogy úgy tűnjön el Konstantin irányába, ahogyan érkezett.

A Delta Népe című közkedvelt hírharang szerint Luxemburger ökorezervátumi elnök és Bikicsunáj Dorinesti cigánykirály gyerekeinek hét járásra szóló esküvőjét a Bolond-tó szigetén, a volt bolsevik üdülőben tervezték megrendezni. Mintha megállt volna az idő valahol Zsugás Vili kopottas diktatúrájában – ám ezek csupán a csilivili retró díszletek. A fényűző ceremónia három vallás papjával zajlott, utána pedig három náció konyhája szolgáltatta a pazar lakomát. Bikicsunáj Dorinesti többek között felidézte Csamangó Eulália jövőbe tekintő, rontás levevő és halottlátó asszony roma áldását, miszerint „alpaka öltönyös sukár csávó adjon szerenádot prímás kompániával muránói kristály üvegablakod előtt", illetve „Krisztiánó Ronaldó abajgassa szűzies tekintetű Dzsenifer lyányodat". Nos, a szerenád meg az alpaka öltöny bejött, Krisztiánó helyett pedig megtette az ifjabb Luxemburger Krisztián is, aki sokkal jobb parti volt amannál: egyeneset ugyan nem tudott rúgni a labdába, de dinasztiát alapítani igen. Ha a Devla is úgy akarja, ebből a frigyből foganhat meg a Delta első istencsászára…

Akkorra már a maródi Buduresti Jovánt a granicsárok hivatalból meggyanúsították, hogy venét kém (mivelhogy az anyjának venét vezetékneve volt), de legalábbis fiumei, ezért jóakarói azt tanácsolták neki, hogy egy időre húzza meg magát valami félreeső helyen. Legalábbis addig, amíg véget nem ér a hipermaláriás járványblokád: maradjon ott gondnoknak a Boszorkányszigeten, az előző gondnoknak úgyis le-

járt a halmazati büntetésként kiszabott munkaszolgálata. Mi mást is tehetett volna: kapva kapott a ráutaló állásajánlaton. Egyúttal elhatározta: ha már így esett, összekötve a kellemetlent a hasznossal, s hosszan konzultálva a bazi nagy multikulti lagzi gasztronómiai parancsnokával, önkéntes száműzetésében tájjellegű séffé képezi magát.

BOSZORKÁNYSZIGET

– Művelnünk kell kertjeinket – citálta Jován az érettségi anyagot, s ez ezúttal valóban kútásást, veteményezést, szakácskodást jelentett.

A Bolond-tavat – akárcsak a Boszorkányszigetet – a megtébolyodott Babina bábaasszonyról nevezték el, akinek a deltai regősök szerint a rokolyájába kapaszkodnak az általa elhajtott magzatok szellemei. A hatalmas felületű tavon az egyetlen állandóan lakott hely a Boszorkányszigetet volt, a régi rozsdásodó, időutazásos bolsevik üdülővel, amelyet kissé azért kicsinosítottak a jeles lagzi alkalmából. A harsány nászsereg elvonultával azonban minden visszazökkenni látszott a régi kerékvágásba. Olyat biztosan nem csináltak erre fényes nappal, hogy a távozó hajók korlátjain átívelve könnyítsenek magukon az ökoparadicsomban.

A szarikáji napokhoz képest itt ismerkedett meg Jován igazából örök társbérlőivel, a szúnyogokkal. A mocsári szúnyog, a gyötrőszúnyog és főképp a törpeszúnyog olyan veszedelmes hírnévre tett szert a Deltában, ami felért egy istencsapásával. Különösen a törpeszúnyognak volt rossz a híre, ugyanis ez a szúnyogfajta hitelt érdemlő források szerint agresszió dolgában vetekszik a ceceléggyel. Szúnyog aztán volt itt bőséggel, valósággal zsáknyi hadakban támadtak. A kényes alfavidéki turisták képesek voltak azt mondani erre, hogy a levegő fele szúnyogból állt. Hallani is lehetett őket mindenfelé, különösen az alkonyati két órában; aztán

pedig hajnalban jött a második – ezúttal másfél órás – roham. Tavaszidőben még nem is volt olyan nagy a szúnyogveszedelem, s a hűvös, szeles napokon sem kellett tartani tőlük, de a fülledt, meleg nyári estéken annyian voltak, akár a pontuszi behajózásra váró migránsok az oszmán partokon, vagy mint Kínrímben a rangjelzés nélküli muszkák…

Jován a helyi kuriózumokkal is megismerkedett. Így például a boszorkányszigeti büdösvízzel a vízkereszti léhabuzgárból, amiben nem romlanak meg az álmok. Tényleg csak vízkeresztkor tört fel, ilyenkor résen kellett lenni a gondnoknak, hogy minél többet elmenekítsen belőle. Korábban állítólag megpróbálták tartósítószerként palackozni is, hiszen a Delta remek exportcikke lehetett volna, ha a felbontása után a hatóerő el nem illant volna belőle, mint buborékos ásványvízből a szénsav. A boszorkányszigeti kopolyakút náddal volt bélelve, úgy kellett leereszteni belé az ételeket, itt nem működött a szénsavhatás. Ez volt Jován természetes jégszekrénye, mivel az üdülő aggregátora, amely a nagyhangú Szaratov hűtőgépet is üzemeltette, réges rég felmondta a szolgálatot; a hét járásra szóló esküvőhöz használt akkumulátoros áramfejlesztőt meg olyan rövid úton elvitték az üdülőből, ahogyan hozták. Jován a be-betérő mocsári szomszédoktól kiokosodott a túlélő fogásokról is. Például arról, hogy a madártojás néha életmentő lehet. Ha lesüllyed a víz alá, akkor friss és fogyasztható, ha pedig fennmarad a színén, akkor már kotlott: az ilyet nem tanácsos elfogyasztani…

Dobrica olyan hirtelen tűnt el Jován életéből, ahogyan felbukkant. Aki megpróbált a helyébe lépni, az nem más volt, mint Kukujsza, a tavak lánya, akinek a mezítelen talpa sem a földet, sem a vizeket nem érintette. A lábadozó Jován úgy szerelmeskedett vele a Boszorkányszigeten, hogy nem is voltak egy légtérben, csupán a lélekhullámaik hurkolódtak össze. Platón mester mind a tíz ujját megnyalta volna, ha látja. Időnként megjelent a szigeten Florina, a Delta – s alighanem az egész Regát – legrútabb öregasszonya is. Amerre csak járt, zavarba ejtő módon százszorszépek fakadtak a léptei nyomán. Később Jován biztatására egész előkertek virágosítását vállalta a dobrudzsai bojárok Isztrosz-parti villáiban, beleértve az agg Soroseszku neobizánci palotájának szökőkutas-medencés parkját is, amely hite szerint a távoli Alhambra világát utánozta, de minden stilizáló szándékon átütött a szívós, legyűrhetetlen Bizánc.

Soroseszku bojár eredetileg az örök fiatalság italáért küldetett a Deltába, de az örök vénséget kapta helyette. Bárhogy is akart, sehogyan sem tudott meghalni: ott agonizált a szolivai ág mellett a neobizánci palotájában, s unalmában és kétségbeesésében eszement világuralmi terveket szőtt, mint az epizódról epizódra változó főellenség a Dzsémszbond-filmekben. Fejébe vette, hogy ha egyszer a Deltában így össze lehetett keverni nációkat és vallásokat, ezt kell tenni ezzel az egész romlott ókontinenssel: ha mindenki elfeledi a múltját és múltbeli sérelmeit, ugyanarra vágyik és ugyanazt

gondolja majd, ugyanazt fogja fogyasztani is, és akkor nemcsak a profitok maximalizálódnak, de az örök béke is rátelepszik erre az egész elbutult földrészre. És akkor újból felvirrad a győzedelmes jenki Nap, ami pedig már erősen leáldozóban van. Igaz, akkor az ókontinens már roppant unalmas és uniformizált lesz, tele sematikus mecsetekkel és minaretekkel: úgyhogy Soroseszku fenntartott azért néhány kies rezidenciát más feltörekvő földrészeken is, ahol az élet még kaland, az élethalálharcot pedig egyenes tekintetű és kemény bicepszű katonák, nem pedig rejtőzködő bankárok és elpuhult bürokraták vívják.

Az örök élet italának receptje Florina szerint a következő volt: egy-egy csepp az Isztrosz Szentjován-ágából, a boszorkányszigeti léhabuzgárból, ami vízkeresztkor tör elő a mélyből (örök és eldönthetetlen vita tárgya az öregek között, hogy az óhitű vagy az újhitű naptár szerint-e), illetve a viperaszigeti Akhilleusz-templom ereszének első olvadékvizéből – mindezt Kusztó kapitány világi ereklyeként tisztelt, rozsdamentes platinakulacsából felhörpintve.

A túlfizetett, életidegen alfavidéki döntéshozók megszabták a betelepítési kvótát a Deltára is, de ebbe a közismert járványfészekbe senki nem akart önként jönni: inkább választották otthon, a sivatagos Mezopotámiában vagy az örökös belviszállyal terhelt Abesszíniában a polgárháborús ostromállapotot. Annál jobban arattak a migráns-vízitaxiztatók: némelyik már a dobrudzsai bojárok villái közelében építkezett, ám a hipermaláriás

járványblokád egyik napról a másikra alaposan betett ennek a virágzó kereskedelmi üzletágnak.

– Úgy tűnik, méltánytalanul rossz a sajtónk a nagyvilágban – nyilatkozta Luxemburger ökorezervátumi főnök a Delta Népe című közkedvelt hírharangnak.

A kritikáknak persze némi alapjuk is volt. A vifi például az alfavidékiek szerint alapvető emberi szükséglet, még a migránsokat is alanyi jogon megilleti, akár a lakhatás és a jóllakhatás. Más kérdés, hogy mire képes a csúcstechnika szélsőséges körülmények között. A Deltában, ahol meglehetősen akadozik még a buduresti szikratávíró-szolgáltatás is, jobb híján ormótlan hordozható térerőgenerátort cipelnek ide-oda. Amikor egy nap begördült a Boszorkányszigetre is a partra tett vándor térerőgenerátor, mert úgymond „sürgős hívás érkezett", Buduresti Jován bement elzárni a gázt (ami nem volt), hogy titokban – lopva a vifit – elindítsa a Trónok harca és Az ifjú pápa kalózletöltését. De esti mozizás helyett gyakran inkább csak lement a vízhez, ahonnét jól látszott a rizsföldek sztahanovistáinak épített neon dicsőségtábla villódzása. Ez a korát megelőző hatalmas led-fal négy évszak éjszakáit világította be azóta is a kihalt Deltában…

Nem lehetett nem észrevenni, hogy a Szövetségesek Delta-szerte összevissza gyakorlatoztak a lila egyenruhájukban, de páncélozott járműveik és tankjaik folyton elsüllyedtek a vendégmarasztaló mocsárban, Dorinesti Bikicsunáj legnagyobb megelégedésére. Itt még egy rendes rakétasilót sem lehet építeni – bosszankodtak

a napnyugati misszionáriusok, s papírtalpú bakancsaik is elképesztő mennyiségben sorakoztak leplombált raktáraik polcain. Vifi híján megpróbálkoztak a postakócsagokkal mint repülő futárokkal, de nem igazán váltak be, mert még véletlenül sem oda kézbesítették a küldeményt, ahová azt szánták. A titkos kócsagnyelvet a lila egyenruhás Szövetségesek sifrírozásra használták, de olyan hatással volt a kódfejtőkre, mint a tündérkobra mérge: mindent elfelejtettek tőle, ami azelőtt volt – csupán a jövőre emlékeztek. A Delta Népe szerint Hollywood már erőteljesen érdeklődött a sztori iránt.

Még érdekesebbek voltak a deltai törpekeselyűk, amelyek az elhullajtott testrészek felkapkodására specializálódtak a Szentgregor Lepratelep környékén – ám az ornitológusok nem voltak hajlandók beiktatni a fajt a nagy kapcsos regiszterkönyvbe, mert nem igazán illettek a dogmatikus darwini fejlődésképzetekbe, pedig azokban még kimutathatóan Isten is benne van. A gödények ellenben már a történelmi időkben is kedvelt címerállatoknak számítottak, mivel a felületes szemlélő számára a saját vérükkel táplálták utódaikat. Ám a buduresti kormányzat – elejét véve a túlontúl elburjánzó, veszélyesnek ítélt pelikánkultusznak – központilag betiltotta az ábrázolásukat; csupán az önkéntes véradók egyesületével tettek kivételt.

A Szövetségesek a kudarcokat követően azzal szembesültek, hogy a Deltában a szellemladikosok a tradicionális hírvivők: bemagolták és elmondták az üzenetet a címzettnek, majd rögvest el is felejtették azt, illetve

szántszándékkal, nyom nélkül kitörölték az emlékezetükből. Nesztelenül surrantak a vízen kenuszerű ladikjaikkal, de különösebb nehézség nélkül tudtak átvágni néhány százméteres szárazföldi szakaszon is, sőt veszély esetén képesek voltak a járművükkel a levegőbe is emelkedni, és fél méter magasan suhanni a felszín fölött. A Szövetségesek azonban hasztalan próbálták a szellemladikosokat szövetségre bírni, pedig megvesztegetésként temérdek bálás ruhát osztottak már ki nekik a lila minden árnyalatában – így jobb híján maradtak az elcseszett kócsagjaiknál.

Lagymatag hajnalokon Kusztó kapitány – a népnyelv szerint Mon Kommandó – fantomhelikoptere kísértett a láp fölött. A kísértetjárásra az az előzmény szolgáltatott okot, amikor Kusztó kapitány helikopterével váratlanul Budurestibe érkezett, majd végigrepült a Delta fölött is, hogy előkészítse filmes expedícióját. Az Isztrosz mentén hét nap alatt ért el a forrástól a torkolatig, s azt tapasztalta, hogy a víz állapota a Pontuszhoz közeledve mindinkább romlik. Ekkor találkoztak a deltaőrök és a rőtsapkások – a Basztijj-rombolók is azok voltak – a gödénytelep gyűrűzési akciója közben. A deltaőrök épp csokoládébarna gödényfiakat emeltek ki a hálócsapdából, hogy meggyűrűzve visszaeresszék őket a körülöttük nyájként torlódó madárcsapatba, amikor váratlanul egy gall felségjelekkel ellátott helikopter ereszkedett föléjük. Az öreg gödények nyugtalankodni kezdtek, a kötelező nekifutás után levegőbe dobták magukat és felcsavarodtak a magasba. Erre

a helikopter is valamivel feljebb emelkedett, de távcsővel tisztán lehetett látni lentről a pilótát és a nyitott ajtóban egy dühösen hadonászó, szakállas fiatalembert. Világos volt, hogy a deltaőrök valamit megzavartak: mint később kiderült, a gödénytelepet szerették volna filmezni. Aztán a szakállas beljebb húzódott a helikopterbe, s az ajtóban megjelent a jellegzetes rőt sapka, alatta pedig a mindenki által ismert, tekintélyes orr. Ekkor döbbentek rá a deltaőrök, hogy azt a médiaszemélyiséget látják, aki – mint a könnyű búvárfelszerelés tökéletesítője, a mélység titkainak szemük elé varázsolója, fáradhatatlan védője – az addig szinte vak emberiséget megajándékozta a víz alatti világ látványával. A fődeltaőr elordította legényeinek a szenzációt, mire mindannyian meglengették terepszínű egyensapkájukat. Mon Kommandó visszaintett, aztán eltűnt a rőt sapka, s a helikopter elhúzott valamerre. Sajnálták, hogy a mindenki által tisztelt világhíresség dolgavégezetlenül távozott, ők viszont azon a délelőttön meggyűrűztek háromszáz gödényfit, hiszen a Delta azért alapvetően mégiscsak a deltaiaké…

Míg az imént leírt találkozás messzemenően realisztikus, Puskánder és Kusztó kapitány legendás szkanderpárbajáról az éjjel-nappal nyitva tartó Hérodotosz Mulatóban mindez korántsem mondható el. Az urbánus legenda nem ad rá magyarázatot, hogy Puskánder vajon miképpen került ki a peripravdai büntetőtelepről és testesült meg száz kilométerrel arrébb, de hát ő köztudottan az Árnyékfejtők FC csapatkapitánya, így az

ilyesmi neki meg se kottyan. A lényeg, hogy egyik sem tudta legyűrni a másikat: Kusztó nem állta Puskánder vesébe látó tekintetét, Puskándert meg valósággal blokkolta a kapitány rőt sapkája. A duellum döntetlen lett, mint a catalaunumi csata Atilla hun király és Aetius nyugat-római hadvezér között. Bár inkább most már azt a régi csatát szokás a még friss szkanderösszecsapáshoz hasonlítani…

Kusztó ma már a múlt játékosa, de a Deltaőrség öntudata a régi, mint ott azon a gödénytelepen: „Mi, felvilágosult zöldek internacionalista módra tartsunk össze: elvégre – ugyebár – nem az számít, hogy a csipkézett ókontinens melyik fertályára pottyantott le bennünket a kanalasgém…"

– Zöld majmok! – legyintettek rájuk a soknemzetiségű deltai őslakosok, akik nem annyira felvilágosultak ugyan, viszont tévedhetetlenül tudják, amit tudnak.

A Deltaőrség a leltárjegyzékeit az egyetemes ökogondolat és a papírtakarékosság jegyében olyan régi, megsárgult íveken vezette, amelyek túloldalán aktualitásukat veszített titkosszolgálati jelentések lapultak a letűnt Zsugás Vili-érából, egy másik, tavaly előtti nádtorzsaként szétbomlott rezsimből.

Jován számára a kulináris áttörés a fokhagymalekvár, a deltai muzsdéj volt, ami reggelre garantáltan levitte a negyvenfokos hipermalária-lázat, s egy kis időre még visszahozta az elcsángáló lelket a pokol pitvarából. Amikor néhanap vendégségbe hívták az őslakosok a közeli szigetekre, Jován alaposan megfigyelte, hogy

a hahol házigazdák miként törik, döröckölik a fokhagymát a mozsárban, így készítve azt a fajta deltai muzsdéjt, aminek kétségkívül lelke van. Jován ezek után végképp bevette magát a szocreál konyhába, s minden héttel mélyebbre ásta magát a deltai kulináriába. Kezdte például megérteni, miért gyűjtik a mocsárlakók folyamatosan és olyan lelkesen a cementes zsákokat a rafinált deltai halételekhez. Sőt, egyik-másik konyhaművészeti újításában már kifejezetten kreatívnak is mutatkozott. A gorgovai áfonyafesztivál gasztronómiai szenzációja a Delta Népe szerint abban az évben az affinátában áztatott sulyom volt, egy nyelet Monopol nosztalgiapálinkával megbolondítva. Kreátora pedig bizonyos Buduresti Jován, akit attól fogva őshonos deltainak tartottak…

BORDÉLYKARÁCSONY

Luxemburger, a mindig kapatos ökorezervátumi elnök egy szeles reggelen öntevékenyen és öntörvényűen a gyámsága alá vette az összes kóborló deltai musztángot, ám erről az elvadult méneseket botor módon elmulasztotta értesíteni. Jován pedig egy reggelen talányos eredetű mezítlábas nyomokat talált az üdülő körül, amelyek azonban sem Florinára, sem Kukujszára nem utaltak: csak nagy sokára jött rá, hogy ez bizony egy elcsatangolt fövenyi kiméra lehetett. A fövenyi kiméra a kentaur ellentéte, elszarusodott emberi lábakkal és ló felsőtesttel. S mint ilyen, nem tudott érdemben nyilatkozni arról, gyámjának tekinti-e az iszákos Luxemburgert.

Szinte átmenet nélkül köszöntött be a deltai tél: alkonyhomály, örökös borzongás, hal és affináta. Ha az egyedüllétre kárhoztatott ember ilyenkor enged a nyomott hangulat gyilkos késztetéseinek, alighanem végérvényesen elveszett. A deltai depresszió abban különbözik a nem deltaitól, hogy a reménytelenség sejtelme helyett a reménytelenség bizonyossága tölti el a magányos lelkeket.

Karácsonykor mindenesetre életmentő jégvitorlást küldtek Buduresti Jovánért Szolivából; soha nem derült rá fény, hogy Luxemburger, Bikicsunáj vagy valaki más jóvoltából. A program a következő volt: test és lélek dédelgetése, mise és bordély. A vitorlamester a szezonális járművet egyenesen a titokzatos tengerfoki

apátsághoz navigálta, amely a fáma szerint a morálisan hovatovább végképp elsüllyedt Alfavidék eredeti ethoszát képviselte.

Franciszkusz atya, a tengerfoki újhitű pap, akit Jován a szarikáji csodás hal- és kenyérszaporítás alkalmával ismert meg, a mise után lipován hallevest, kemencében sült házikenyeret, kikavart ikrát, fokhagymát és egy óriási sült keszeget tálalt fel Jovánnak. Útravalóul pedig jókora adag kenyeret adott neki, és felcsomagolta azt a hatalmas halat is, aminek a negyedrészét sem tudta a ritka vendég elfogyasztani. De előbb még kiokosította az óhitű szokásokról: a szakállt viselő, nem papi tisztséget betöltő öregeket kézcsókkal illendő köszönteni, a család nőtagjainak viszont az arcát kell leheletnyi puszival illetni. Franciszkusz mesélt Jovánnak a legendás deltai pátriárkáról és mátriárkáról is, akik százéves házassági évfordulójukat ülték tavaly a gorgovai sétáló füzek alatt. Arany, gyémánt, rubin időközben mind elfogyott már a szótárból: nincs drágakő, ami ennyi áldozatos hűségben eltöltött közös életet jellemezhetne.

A gorgovai sétáló füzek olyan szeszélyesek voltak, akár a deltai nyarak. Állítólag nem is őshonosak itt: a legelsőt még Ovidiusz mester ültette a száműzetésébe hajózva, útban Tomiba. Nem tudni, a koszorús poéta miféle pikareszk lelkületet plántált a parti sétány e minden időjárási szélsőséget túlélő, terebélyes fáiba, a dendrológia eme öntörvényű alanyai mindenesetre függetlenítették magukat a röghöz kötöttség makacs dogmájától. Vizenyős időben akár húsz-harminc

méterre is eltávolodtak a parttól, szikkatag nyarakon viszont egészen belegázoltak a forróságtól bugyborékoló vízbe, ezzel is szűkítve a hajók és ladikok mederjárását. Ezek a séták azonban mindig a partra merőlegesen zajlottak: a gorgovai füzek soha nem tettek egyetlen tétova lépést sem a partvonallal párhuzamosan. Valahogy nem érdekelte őket sem a forrásvidék, sem a tenger. Olyanok voltak, mint némelyik prekoncepciózus író.

Franciszkusz atya a Tengerfokon nem utolsósorban az apokrif evangéliumot őrizte, amely bizonytalan idejű hozzátoldásában az ősi cumamijóslatot tartalmazta.

– A Pontuszon nem túl gyakori a cunami… – feleselt Jován ironikusan.

– Nem is sokról van szó. Hanem arról az egyetlenegyről – reagált halált megvető nyugalommal az atya.

A tengerfoki templomot még a tragikusan rövid ideig uralkodó, a csillapíthatatlan csuklástól szenvedő regáti király, Első és Utolsó Vakareszkosz emeltette az Isztrosz torkolatához, illetve az ikerpárját a folyam csordogáló forrásához, már az Alfavidék kellős közepében. Alig készült el a dupla építészeti áldozat, az uralkodót elvitte egy, az addigiaknál is hevesebb csuklási roham. Rosszakarói szerint a népe annyit emlegette már, feltehetőleg nem túl hízelgő kontextusban. Mintha előre látta volna sorsát, hogy nincsen túl sok ideje: azt remélte, vagy innen, vagy onnan; így is, úgy is eltemetik majd. (Vagy a hazájában, Tengerfokon, vagy a valószínű alfavidéki száműzetésben.) Bár azt az egyet jól tudta: a rohasztott káposztával töltött deltai csuká-

nak nincs párja – a puccos Alfavidéken ellenben sem a hal, sem a káposzta nem az igazi.

Úgy mondják, Szolivában évente kétszer szokott fújni a szél: egyszer januártól júniusig, másodszor pedig júliustól decemberig. Szoliva favázas épületeit még Yvonne, a szépségéről és eszéről kontinens szerte híres burgundi hercegnő építtette, aki átutazóban megállt a városban, és talányos okból egy pohár vizet kért a helybéliektől. Egy öregasszony át is nyújtott neki egy bögre Isztrosz-vizet, amin úgy meglepődött a Felség, hogy seperc alatt törpe vízművet építtetett a jóravaló szolivaiaknak, amely ünnepnapokon a kultúrák közeledésének jegyében burgundival működött. A Deltában azóta is ismeretes a „burgundi áldomás" fogalma, amely mindközönségesen annyit jelent, hogy nem kell fizetni az itókáért, ellenben a pohár tetszés szerint újratölthető, akárcsak erőteljesen vizezett kólával a konstantini Mekdonelcben. Arról nem szól a fáma, hogy a lokálpatrióta gesztus után hány napig ment a Felség hasa.

Mondják, régebben Szoliván mindössze három autó volt üzemben az egész városban: egy rendőrautó, egy mentőautó és egy tűzoltókocsi. Hiába, hogy nem volt számottevő forgalom, egy ízben mégis sikerült összeütköznie a mentőautónak a tűzoltókocsival. A rendőröknek szerencsére sikerült még időben lefékezniük, elkerülve a végzetes hármas tömegkarambolt. Ennek volt köszönhető, hogy elfogulatlanul tudtak intézkedni a két, megkülönböztető jelzést használó – kéken villogó és vadul szirénázó – jármű ügyében.

Jován több variánsát is hallotta Zsugás Vili, a bolsevik diktátor, illetve a filmhíradósok történetének. A mozifilm előtti rövid és spontán dokumentumfilm arról próbálta meggyőzni az ámuló nézőt: a nép bölcs vezére bárhol is teszi le a helikopterét, mindenhol mintatehenészetbe botlik. Igaz, helikopterrel vitték előtte mindig ugyanazt a két mintatehenet (és mintariportert): így illusztrálva a tervgazdálkodó állattenyésztés felsőbbrendűségét a szeszélyes és kiszámíthatatlan piacgazdasággal szemben. Ma már mozira sincs igény Szolivában – propagandisztikus filmhíradókra meg aztán végképp nem. Még a mozgóképpel is hazudnak, nemcsak a kísérő szöveggel – mondogatják a sokat megélt, szkeptikus deltaiak, akik már csak a testetlen filozofikumban hisznek.

A szolivai ferde világítótorony ablakpárkányán ülve Szalvátor, a néma toronyőr minden napszállatkor lombfűrészen improvizál. Annak idején az ifjú Kilija úrleány szépsége láttán veszítette el a hangját örökre, s a fűrész sírásába lelkének minden sóvárgását beleadja. Azért attól mindenki óvakodik, hogy a régi szerelmeseket ismét összehozza: talán túlontúl nagy lenne az univerzum csalódása, és sem fűrészlappal, sem szivarcsutkával nem lehetne győzni az állagmegóvó munkálatokat.

Ha a lélek után a test gyönyöréről is beszélünk, szó kell essék a szolivai FSN-lakásokról is. vlach nyelven „fără să ştie nevasta", vagyis „a feleség tudtán kívül" rövidítése. A züllött bolsevizmus alatt FSN-lakásokba vitték alkalmi szeretőiket a dobrudzsai mérnökök,

tudományos kutatók, agronómusok, erdészek és technikusok. Ilyesfélét béreltek a lábadozó Jován szórakoztatására a kétéltű bolsevik szirének is, akik a rezsimváltás ellenére is csodálatosképpen megőrizték fiatalságukat, feszes bőrüket és erotikus kisugárzásukat. Óhitű karácsonykor kollektívan fogva tartották, sőt több tucatszor „meg is erőszakolták" a feneketlen nedvutánpótlású Jovánt, aki alighanem csakis a Kukujszával való kitartó plátói trenírozásnak köszönhette, hogy nem vallott kudarcot a szokatlan kihívás során. Itt persze kínálkozik a párhuzam Odüsszeusz Kirké-kalandjával: Jován már-már deltai vadkanná változott, de azért mégiscsak ágyban, párnák közt...

Miközben pedig megvolt a mise és a bordély is, levezetésképpen mi más is következhetett volna, mint a Hérodotosz Mulató, ami a leginkább arról nevezetes, hogy nem tudnak kétszer egymás után ugyanolyan összetételű koktélt keverni. Körülötte kóbor kutyák hada ólálkodott: dobrudzsai bojárfeleségek megszökött, elcsángált ölebeinek a helyi rusztikus génállománnyal keresztezett leszármazottai. A deltai pincsik keveredtek szélsebesen a helyi korcsokkal, s ezáltal egy mindenevő, gyakorlatilag elpusztíthatatlan faj jött létre. Csúnyácskák voltak és haszontalanok, de a minden áron való túlélés eleven szimbólumai.

Mondják, a granicsárok minden évben szabadfogású rangadóra hívják ki a Deltaőrséget a Hérodotosz Mulató hátsó fertályán: vagy a halzsírraktárig, vagy a régi latrináig kell kiszorítani az ellenfelet. A kiszorításban

minden eszköz megengedett, amely nem jár maradandó egészségkárosodással. Egy ízben a lila egyenruhás Szövetségesek is be akartak szállni a tradicionális bajnokságba, de miután terepszemlét tartottak és részletesen megismerkedtek a fölöttébb rusztikus szabályokkal, hanyatt-homlok visszaléptek: ez még a kaledóniai felföldi praxisnál is durvább – lúdbőröztek.

A Hérodotosz Mulató mixere a túlmozgásos Jamelján volt, aki hihetetlen hőstörténeteket mesélt arról, miként tartott valaha Budurestiben kormányüléseket, de a kótyagos kuncsaftok rendre kimosolyogták:

– Persze, persze – azután meg elmentél a gyáraidba, és úgy beseperted a profitot, mint most a pultról a sörhabot…

A télen-nyáron, hőben-hóban, éjjel-nappal nyitva tartó intézményben azon az estén merőben szokatlan dolog történt: az örökké handabandázó Jamelján titokzatos szikratávíró-üzenetet kapott, mire haladéktalanul kitette a korhelyek és alkeszek szűrét, s azonmód lehúzta a hullámos bádogredőnyt. Kisvártatva a megfeneklett hajók völgyében hirtelen szélcsend lett, s mind a surranva settenkedő haholok, mind az obsitos bolsevik szirének egyöntetűen megegyeztek abban, hogy ez a közelgő végítélet legbiztosabb jele.

SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

ÁLOM A DIKTATÚRÁRÓL

Midőn Buduresti Jován hazatért a jégvitorlással a Boszorkányszigetre a szolivai bordélykarácsonyról, kerítésszaggató Monopol nosztalgiapálinkát is csomagoltak neki. Ettől hétnapos álomba merült a szocreál üdülőben, és ott találta magát Puskánder parapravdai gulágtáborában. Akárhogy próbált felébredni a hagymázas látomásból, sehogyan sem sikerült neki. S pláne nem volt világos: ez most akkor a diktatúra jelen ideje, időtlen rémálom, a tett színhelyére visszatérő forgatócsoport filmje, vagy esetleg ebből is valami, abból is valami?

Lehetséges volna, hogy Puskánder, aki évtizedek óta elfeledve még mindig Isztrosz-csatornát épít a társaival, mindeközben az izolált telepek közötti virtuális futballbajnokság gólkirálya? A meccseket a kényszermunka miatt fizikailag nincs mód lejátszani, viszont kifejlesztették a kollektív látomás metódusát: mindenki rácsatlakozik ugyanarra a képzelt mérkőzésre, s mindig az erősebb akarat dönt, sikerül-e a kötény- vagy a biciklicsel, s hányszor tudják megrezegtetni az ellenfél hálóját?

Film a filmben, hogy Buduresti Jován álmában visszatért egy dokumentumfilmes forgatócsoporttal Parapravdára. Amit találtak: „az egykori rabok uszályhajói számára kialakított móló", „az adminisztratív épületek romjai", valamivel délebbre két ponton is „a volt bolsevik láger romjai", illetve a kovácsműhely. Ráleltek arra a három lópatkóra is, amelyeket a foglyok a táborba érkezésükkor készítettek. A tiszti és legénységi

lakások között megtalálták azokat a gumibocskorokat, amelyben a rabok éveken át, esőben-sárban, dermesztő hidegben vágták a nádat. Rábukkantak arra a náddal fedett barakkra, amelyben az úgynevezett átnevelési tanfolyamokat tartották, s ahol próbálták az elítélteket meggyőzni a bolsevik humanizmus felsőbbrendűségéről. Az „óvodát" (így hívták az elítéltek az átnevelő helyiséget) szívből utálták valamennyien. Arra is volt példa, hogy a kényszermunkások százan-százötvenen mintegy vezényszóra félrefordították a fejüket, amikor a bolsevizmusról papoltak nekik. Azokat is kiközösítették, akik efféle előadások megtartására vállalkoztak. Hogy hangulatosabbá tegyék az „óvodát", színpadszerűséget is építettek bele. A hátsó falát freskó díszítette: jobboldalt traktor törte fel a Delta szűzföldjét, baloldalt hattyúk úszkáltak az Isztrosz vizén, középen pedig új hajtást indított a magasba a kiszáradt tölgyfa. A színpad előtt humusszá rohadt már a szalma, amin valamikor a rabok aludtak.

Jován forrásműként inkább a kényszermunkára hurcolt művészfélék (írók, piktorok) emlékezéseire hagyatkozott, noha volt bennük ellentmondás bőven. Amikor hajóval szállították a rabokat, nem verték bilincsbe őket, hiszen onnan úgyis képtelenség volt megszökni – a Delta mocsaraiban menthetetlenül odaveszett mindenki, aki szökni próbált. Árvízmentes hely kialakítását képzelték el, futógáttal körülvéve, nád helyett kukoricával akartak foglalkozni, de a nád túlnőtte a tengerit. Lecsapolt mocsár helyén megindult ugyan a polderezés, de idővel óhatatlanul bozótos lett belőle.

Ez persze csak annyit jelent, hogy eleinte még mintha próbáltak volna értelmet keresni az értelmetlenségben. Ám a képlet igen hamar lecsupaszult arra, hogy büntetett sorkatonák kutyákkal őrizték a rabokat, akik nádat vágtak a derékig érő fagyos vízben. A megbetegedett szikulár Korondi piktort sátorlap alatt vitték be a kolóniára, s az ő megfigyelőképessége őrizte meg például Erdősnek, a jehovista koronkai kovácsnak a népi medicináját: lósóska tea égett puliszkával. A gátépítés talicskával és traktoros döngöléssel zajlott, miközben Puskánder fejben írt és cselezett. A vonaton odafelé olyan hideg volt, hogy egymásra feküdtek a padlón: némiképp melegítsék egymást. Tócsaváron berakták hatszázukat egy nagy hajóba, azt úgy hívták, hogy Andromakhé, ami két napig bolyongott fel-alá látszólag tanácstalanul az Isztrosz-ágakban. Andromakhé a trójai mondakörhöz kapcsolódó Hektor felesége, a hitvesi szeretet jelképe. Férjét Akhilleusz ölte meg, akinek a Viperaszigeten templomot emeltek. Ez majd fontos motívum lesz – mindig is gyanús volt, hogy errefelé minden mindennel összefügg.

Parapravdán a barakképítés préselt náddal, a bélelt kutak kialakítása favödörrel folyhatott. A hegedűhúr préselt nádból sokak szerint erős túlzás. Az Isztrosz melletti gátra hordták a földet, nyúlgátakat és csatornát építettek; a gátszerű magaslatba tavasszal sáncot ásattak – az Isztroszból emelte oda át a vizet egy gép. Ott is folyt a víz, több kilométeren keresztül, mígnem két év alatt az egészet elvitte a folyó; már előre nevettek a sokat tapasztalt lipovánok…

Amit Jován is megerősíthet: örökké valamiféle délibábszerű fénytörés. Olyan meleg volt nyáron: arra gondoltak eleinte, hogy arra van a tenger.

Állítólag a répaszedés is szörnyű munka volt, de a szója volt a legrosszabb: az megkeményedett, megszáradt és leszedte a húst a tenyérről: ha kétszer megfogták a szójabokrot, máris teli volt a kezük sebbel. Próbálták sapkával is kihúzni a földből, de egy nap alatt szétment a sapka. Ha valami békebeli emléket akartak megidézni, az olyasmi volt: „amikor Puskánder karácsony előestéjén még a Vak Cimbalmosban mulatott…"

Monopolkapitalisták is akadtak a Delta-Gulágon. Akik ebbe a kategóriába tartoztak, megittak egy deci Monopolt, és önfeledten, a következményekkel nem törődve szidták a bolsevik rendszert. Kicsi cellákban laktak, háromemeletes ágyakon, minden ágyban ketten, fejtől-lábtól – ezért dedikálhatta később Puskánder egy könyvét Korondi piktornak úgy, hogy „kedvenc ágyasomnak"…

Legenda az ebédosztásról: nagy hordóban hozták a káposztalevet. Mindenki a hordót leste ilyenkor, de először is megválasztották a polonikárt: ő volt az, aki a merőkanállal meregette az ételt a csajkákba. Ez a szó onnan van, hogy amikor háromszáz éve sok polák menekült jött a muszkák és mások elől Gammaföldre, mivel félig-meddig urak voltak, nem lehetett őket mezei munkára fogni. Ott laktak a kúriánál, s a szegényeknek ők osztották ki az ételt. Fentről, a harmadik ágyról jól lehetett látni, hogy a kondérban egy tepertő is úszkál. Mielőtt még az osztásra sor került volna, megszavazta

a brigád, hogy merítéssel vagy lendülettel adja-e a polinikár az ételt. Ez utóbbi úgy ment, hogy az ebédosztó kavarta, kavarta a levest, s lendületből osztotta, így néha kétszer annyit is tudott loccsantani a csajkába. De azt az árva tepertőt tartogatta, tartogatta, mert hátha utoljára az övé marad. De egyszer véletlenül nem figyelt, úgy a közepe tájékán odaadta a töpörtyűt valakinek. Erre kitört a forradalom: már idáig is többször kiadhattad volna! Magadnak tartogattad! Le kell váltani! – hangzott mindenünnen.

A puliszkákat négyszögletű darabokban adták: két embernek jutott egy darab. Nagy harc ment, miként is osszák szét testvériesen. Korondi piktor mesélte azt is: a barakkban, ahol laktak, volt egy kemence. Kintről kellett volna tüzet tenni belé, de nem tettek egész télen. Az ablak nyitva volt, az ablakrácsok között bejött egy macska, s odakölykedzett a kemence tetejére. Ahogy nőttek a macskakölykök, a banda kezdett szervezkedni, miként kellene megenni a cicákat, menynyit kell még várni, mikor lesznek a legjobbak. Eltelt egy hét úgy, hogy közben nem volt kutatás. Ott voltak még bent, amikor egy rutinszerű ellenőrzés végén az őr meglátta a macskát és a kölyköket. Már szép nagyok voltak. Összefogdostatta a foglyokkal őket, fogta és kivitte őket a kapuhoz, majd egyenként a vasbeton kapuhoz verte mindet. Odalett a flekken…

Egyszer csak beköltöztették őket a lágerből egy hajóra. A hajónak a neve, amelyik új börtönük gyanánt szolgált, Zsirond volt. Először azt hitték, hogy a nap kiszívta a zászló színét, kopottas is volt, s úgy gondolták,

hogy a sárga szín kifakult fehérre. Amikor a Basztijj lerombolásának évfordulójára munkaszüneti napot rendeltek el, s nem vitték ki dolgozni őket, még mindig nem értették az összefüggést. Kimentek a szögesdróttal bekerített partra, ahol a latrina is volt, szépen sütött a nap, és jött egy kicsi motoros hajó, amire az volt írva, hogy Paszkál. Azon is ugyanolyan zászló lengett, mint a Zsirondon. Akkor értették meg a helyzetet. Mondta is Korondi mindjárt Puskándernek: mi nem vlach, hanem gall lobogó alatt hajózunk! Nem a nap szítta ki a sárgát fehérre a trikolóron!

Ez úgy lehetett, hogy az első világégés után a vesztes Hunnia háborús kárpótlást kellett fizessen a győztes Galliának. Így például hajók formájában. Ezeket a kárpótlásba adott, homokot vagy gabonát szállító uszályokat azonban nem lehetett a tengerre vinni, ezért csak folyón teljesítettek szolgálatot. El kellett hitetni a külvilággal, hogy ez a hajó békés célokat szolgál, s hogy a fedélzete idegen felségterület: oda senkinek felmennie nem lehet. Volt gall személyzete is, ők beavatottak voltak, de a Basztijj lerombolásának napján becsületből nem engedték, hogy a hun kényszermunkások dolgozzanak…

Korondi piktort Konstantinba vitték tífuszos gyógykezelésre: egy festőművész szemével szinte szerpentinszerűen kapaszkodott fel a kemény sziklába vájt út a mocsaras Deltavidékről. Este indultak el, s amikor felértek a tetőre, megpillantották a brajlai mocsarakat: éppen akkor gyulladtak ki a villanyok a rabtelepeken. Teli volt fénylő kockákkal a vidék a szürkületben. Az

esztétikum egy futó pillanatra legyűrte a diktatúrát: egy piktor még az embertelenségben is képes felfedezni az illékony szépséget.

Amúgy pedig kenyérbélből csináltak sakkfigurákat, és az évszázad meccsét is lejátszották velük. „Sima" kenyérbélből voltak a fehér figurák. Lekaparták a vaságyról a fekete festéket, belekavarták a kenyérbe, abból lettek a fekete figurák. Üres fogpaszta-tubussal megkockáztak egy zsebkendőt – az volt a tábla. Az egész elfért egyetlen marokban, és mivel állandóan kutattak az őrök, könnyebb volt eldugni előlük. Korondi piktor szappanból faragott medvéket: a regáti őrök némelyike számára, akik hegyet nem, csak lapályt láttak egész életükben, ez volt a bizonyíték, hogy a szikulárok földjén valóban léteznek medvék.

A rizsföld uralkodó gyomnövénye a kakaslábfű volt, vlach nyelven mohor. Ülve gyomlálták, piócáktól szenvedve, mert semmi nem látszott ki a vízből – szerencsére az őrök nem tudták, mi a gyom, mi a rizs.

Akkor még tífuszjárvány volt a kutya- és disznódögök miatt. Helyette ma már elegánsabb az epidemológiai zsargon: hipermalária, buduresti lepraszifilisz – mert lépést kell tartani a haladással meg az ökorezervátumi filozófiával.

Amikor Jován megébredt a huzamos lázálomból, nyújtózott egyet, megropogtatta a csontjait, megszabadult a vese túltermelésétől, majd eresztett egy kis murfatlárt a sárgaréz fali csapból, nagyot kortyolt belőle, s hálaadó fohászt mondott, hogy itt lehet a vigasztalan téli Boszorkányszigeten.

MOCSÁRI HONFOGLALÁS

Már Baziliszkosz bizánci császár is adót szedett a régi hellén gyarmatokon. A kalmárok valaha vadméhek módjára rajzottak a Deltában, és adták-vették a halat, a gabonát, a vizát, a vizahólyagot, a mézet és miegyebeket. Az oszmán hódoltság alatt a Magasságos Porta nem kis részben a Deltából kifogott halak árából fedezte északi hódító hadjáratait, később pedig keresztény ellenlábasai ebből finanszírozták a mozlimok kiverését is, ezért a birodalmi dénárokra örök emlékezetül két, egymással a levegőben táncoló-piruettező csukát verettek.

Hírlett, hogy Alfavidéken az újmódi népvándorlás következményeképpen valahogy mind több lett a gammaember, s ez a Deltában felemás önelégültséggel töltötte el a történelem szele és viharai által összesodort mocsárlakókat: lám, nem is biztos, hogy annyira rossz nekünk itt, mint ahogy a napnyugati vulgárpropaganda sugalmazza…

Ám a történelmi tényeknél vannak sokkalta fontosabb dolgok.

Itt vannak mindjárt a deltai taposóaknák. Ha valaki rájuk lép, akkor por száll fel, mint a pöfeteggombából, s aki beszippantja, három napon át szakadatlanul boldog lesz. Egyszer az egyik ilyen taposóaknára egy behurcolt pontuszi vipera siklott rá, ám a boldogsága nem tartott ki az előírt három napig, mert felülírhatatlan genetikai programja következtében másnapra vir-

radóra elpusztult a Viperasziget iránt érzett olthatatlan honvágytól gyötörve.

S ha már a faunánál tartunk, szót kell ejteni a Delta elvadult házi sertéseiről is. A deltai vadkan ott jár, ahol akar, sőt még a gyér falvakban is otthonosan mozog. Gyakori vendég a szabadban tartott sertéseknél, a szabad bejárású, kezdetleges disznópajtákban. Ilyenkor elcsalja magával a kocákat, harcban megveri és kényszeríti őket, hogy vele tartsanak a dzsumbujba. Vágya lohadtával a vadkan szabadon engedi a kocát, szegény feje pedig azt se tudja, melyik lábára álljon a nagy ismeretlenségben. A jó deltai gazda, ha a kocájának nyoma vész, bejárja a környező vaddisznós helyeket, s hangos szóval, füttyel hívogatja elkóborolt jószágát, amely – ha nincs túl messze – akkor is odamegy hozzá, ha a vadkan történetesen még vele van. Az ilyen elcsámborgott házi disznók befogására építenek aztán a deltaiak a pókhálószerű csatornák, lagúnák partjára, a főbb ágak mellé hevenyészett disznóólakat, ketreceket, hogy a megtalált sertést addig is biztonságban tudják, míg a ladikkal vissza nem térnek érte.

Egyesek megesküsznek rá, hogy a deltai mocsár eldugott zugaiban még mindig meghúzódnak az eretnek szerzetesek, a mindenki által üldözött pilátoszok, akik nem esznek húst és nem isznak bort, de – a környező lakosságtól merőben eltérően – minden étkezés előtt és után aggályosan megmossák a kezüket. Írni-olvasni már rég elfelejtettek: hitelveikből homályosan annyira emlékeznek, hogy rendalapítójuk annak idején elítélőleg

viszonyult az isteni megtestesüléshez. Cáfolhatatlan tény viszont, hogy soraikban kevéssé aratnak a változatos epidémiák, sőt mintha egyes járványokkal szemben kifejezetten immunisak volnának – ám ezt a mélyen vallásos deltaiak jobbára a mindhalálig vezeklő életmódnak, s nem a mániákus kézmosásnak tulajdonítják.

A Deltában olykor elmosódik a határ élet és halál között. Előfordult, hogy egy-egy halászt többször is el kellett temetni, mert folyton előkerült elevenen, de maga sem tudott számot adni róla, hogy ez miként lehetséges. A szolgálat közben elhalálozott gorgovai révkalauz, Dáriusz főhadnagy szelleme pedig ma is menetrendszerűen felszáll a nemzetközi hajójáratokra, gondterhelt tekintettel szemlét tart a fedélzeten, de nem igazán értékeli az összegyűrhetetlen műanyag bankókat: kizárólag kopott, fényesre csiszolódott birodalmi dénárokat fogad el a szolgálataiért. S gyakorta emlegetik az óhitű Dumitru atyát is, aki életében emberi bélből jósolva csalhatatlanul meg tudta mondani, hogy az elhunyt vajon üdvözült vagy elkárhozott-e. Ám amikor eljött az ő ideje, midőn távoznia kellett az élők sorából, a hívek döbbenten tapasztalták, hogy egyáltalán nincsenek is belei: a helyükön jól táplált tengeri giliszták és piócák tekergőztek.

PONTUSZI HORIZONTOK

Dragos, a hajó nélküli kalóz a Hérodotosz Mulatóban a kocsmapult sarkára könyökölve egy sörért vagy szto gramm vodkáért mesélte az elkerekedett szemű hallgatóságnak valószínűtlen pontuszi történeteit, amelyek jobbára a talán nem is létező oszmán és az abház partok kikötőiben játszódtak. Még Jamelján, a handabandázó mixer is elismerte, hogy esetleg még nála is léteznek nagyobb dumások.

A Pontusznál nincsen varázslatosabb víz: tele van csodával – állította Dragos; de nincsen ellenpróba, mit mondott volna akkor, ha netán egy másik nagy sós víz mellé születik. Abban persze igaza volt, hogy egy beltenger elvileg bejárható és leltározható, akár egy röpke emberi élet keretei között is: birtokba vehető, akár egy édesvízi tó, de nagyobb lévén a legnagyobb tavaknál is, elegendő távlatot nyit ahhoz, hogy a partvidékén megtörtént és elképzelt dolgok egyszerre megnyugtató és izgató harmóniába simuljanak.

Itt van például a fél napba sűrített, életre szóló szerelem a kozák Kurortnétól Zakotáig futó, floridai típusú turzásúton, amely a königsbergi Kur-földnyelvre is hajaz, s ahol kétfelől feszül a sós víztükör. A leányzót Zlatának hívták, s rózsaolaj ízű volt a nyála.

– Hol kóstoltál te rózsaolajat? – vetette ellen egy szkeptikus korhely.

– Hát honnan máshonnan, mint Zlata ajkairól…

Vagy itt van Szolomon Svarckopf, a héber anarchista gránit emlékoszlopa, aki egy erősen kicsorbult

levélbontó kést ragadva négy, egyenként is halálos szúrással orvul meggyilkolta Szimon Patyomkin kozák atamánt, miközben az gyanútlanul a tábori latrinán időzött. Szolomon ezt követően elővigyázatosságból – noha égen-földön nem volt a tettének tanúja – szétroppantotta a fogával a szájában tartott ciános cukormandulát. A merénylet helyszíne elátkozottnak számít: az emlékoszlop tövében azóta is percek alatt elfonnyad az odahelyezett virág, elpusztulnak az odatévedt hangyák, s tízméteres körzetben elkerülik még a mutáns szúnyograjok is – s ennek végképp semmi köze az egykori pöcegödörhöz, hiszen a tapasztalat szerint a flórának és faunának itt éppenhogy megélénkülnie kellene…

Vagy hallott már valaki a dzsurdzsuleszkui olajfinomítóról, melynek termékeit korábban a legkényesebb ízlésű szardíniaüzemek vásárolták fel, de a szardínia túlzott fogyasztóinak idővel fekete pikkelyeik nőttek, s olyan függőséget okozott, hogy az elvonási tünetek rapid orvoslására levetették magukat a legközelebbi felhőkarcolóról vagy világítótoronyból?

Amikor egy elpöfögő teherhajó oldalán a Kozákhoni Vasgyár feliratot olvasta, Jovánnak eszébe ötlött a bemagolt példamondat az obligát órezsimi muszkaórákról: Moj atyec rabótajet v metallurgícseszkom zavógye udárnyikom. Dragos szerint ez ma álcázott úszó luxusbordély. Így már nem is olyan romantikus. Bezzeg a hémuszi Vargasz kikötőjében, a Nesze Bárban immár évszázadok óta kortalan hastáncosnők szórakoztatják a fűszeres-édes vörösboroktól kába idegent. A fűszeres-édes

vörösboroktól kába idegen pedig még véletlenül sem a művésznők élemedett korára, hanem az úgyszólván önállósodott hasak koreográfiájára figyel: az a benyomása, hogy e körkörös mozgásban a világegyetem, az örvénylő csillagrendszerek sokasága kavarog.

Dragos a Naposhomoktól az Aranypartig minden sülthalárust ismert, akik stanicliből árulták a tenger elsózott gyümölcseit, és a szomjkeltő misszió miatt komoly jutalékot húztak a szomszédos üdítőitalos standok bérlőitől. Felidézte a hémuszi erőművész, Mehmedanov alakját, aki minden hordóvető bajnokságot megnyert az egy- és kétakós versenyszámban, de posztumusz kiderült, hogy kokszolt: kokszos zsákokkal edzett. A többiek ezt nem tehették, hiszen a tengermellék népe egész évben gyűjtögeti az alkalmas hordókat, így nem jut elég a sportolóknak.

Dragos szerint a tengerre épült konstantini kaszinó olyan, akár egy gangeszi látomás a hipermalária lázálmaiban, vagy mintha valóban létezne a tobzódó, világi Bizánc. Ellenben azt rebesgették, hogy a mammamiai vasbeton hotelek sótalanított, meszelt falú uszodáiban minden egyes szezonban lecserélik a vizet, s ez a figyelmes higiénia alighanem a legkényesebb alfavidéki igényeket is kielégíti. Az örökmozgó Möbiuszcsúszda viszont váratlanul használaton kívülre került, mert bár a meneteknek valójában soha nem volt végük, ahogyan az útmenti óriásplakátokon hirdették, a vállalkozó kedvű fürdőzők egy idő után rádöbbentek, hogy a maradék életüket most már Mammamiában

csúszdázva kell eltölteniük; vagy ki tudja: még kadáver mivoltukban sem szállhatnak le a hullámzó, egylapú szalagpályáról. A kétségbeesett csúszdaigazgatóság ekkor jobb híján az éppen arrafelé gyakorlatozó dák tengerészgyalogosok segítségét kérte, akik haladéktalanul meg is rohamozták az úttörő létesítményt, amely puszta létével mellékesen alapjaiban forgatta fel a fizikát és az összes ismert mérnöki tudományt. Mivel a rendkívüli helyzetre való tekintettel nem volt korlátos a megengedhető emberveszteség, a probléma mind a tárgyi, mind a személyi tényezőket illetően sebesen és megnyugtatóan megoldódott; s külön pozitívum, hogy az akciónak esetleges kekeckedő szemtanúi sem maradtak. Kivéve persze Dragos kapitányt, aki viszont nem tett lakatot a szájára – főleg, ha fizettek neki néhány rundot.

Szerinte amúgy mindenki Ulisszába vágyik. Általános deltai vágykép: nászútra vinni a szeretett asszonyt Ulisszába, a Kínrímbe, a nippon nevű Szuhumiba, esetleg Zrabzonba, a nagy Szolimán szülővárosába. Ezzel szemben a valóságban soha nem viszik az asszonyaikat sehova, legfeljebb ködös, lidércfényes alkonyatokon a Hérodotosz Mulató söntéspultjához. Ulisszáról mindjárt az elején tisztázni kell: a közelben egy vörös dáridó, a távolban egy fehér tivornya.

Forradalmat egyébként Dragos szerint csak gyomorkérdések képesek kirobbantani. Ulissza, a Patyomkin páncélos, az ehetetlen borscs a kukacos marhahússal, az emiatti matrózlázadás, a mészárlás a Risöliő-lépcsőn

az obligát babakocsival (az Ulissza csecsemőárucég száz éve megszakítás nélkül piacvezető a Pontusz-mellékén), a Patyomkin-cirkáló konstantini elsüllyesztése, az önsüllyesztő Matyusenkó helvéciai találkozása a bujakóros Uljanovval. De hol volt az ő primitív nyavalyája a sokkal szofisztikáltabb lepraszifiliszhez!

Dragost, a hajó nélküli kalózt hallgatva pedig felébredt a vágy a Hérodotosz Mulató törzsközönségében: de jó is volna egyszer megpillantani Ovidiusz mester könyöklő szobrát Tomiban, amely az örök száműzöttek partján azt a csalóka képzetet kelti, mintha valaha is létezett volna Róma…

VIPERAHONVÁGY

A Viperasziget Akhilleusz-templomával pár ezredév óta országháborúságok oka, most épp kozák fennhatóság alatt, de vlach területi igénnyel a kontinentális talapzat gazdag szénhidrogénkincse miatt: légvédelmi katonák, szeizmológusok, építőmunkások, geofizikusok lakják – mindösszesen hetvenen. Csakis akkor léphet a szigetre újabb valaki, ha valaki előbb távozik. A haholok ezt nevetve kijátsszák, s Kaméleon Mihai is könnyedén bele tud olvadni a paramilitáris környezetbe. A lila egyenruhás Szövetségesek elleni diverzánsakciót Andromakhé-hadműveletnek keresztelték el.

A pontuszi vipera a Viperasziget kizárólagos lakója. Annak idején az inkognitóban érkező, deltai vadkanra és musztángcsődörre menő Zsugás Vilit, a diktátort is pontuszi viperaméreggel kezelt mézédes márnaikrával próbálták megmérgezni a sátántavi dácsájában. Ha a pontuszi viperát óvatlanul kettévágják, fejet és farkat növeszt, akár a giliszta. Nincs külön női és hímnemű egyed: osztódással szaporodik. Ha az ember vagy más állat nem teszi meg ezt a szívességet neki, a fajtársak egymást harapják ketté, amikor úgy érzik, hogy eljött az elodázhatatlan megújulás ideje. Mérgére nem ismeretes ellenméreg. Akit megmar, lepereg előtte az élete, de nem sorjában, nem is visszafelé, hanem összevissza. Emiatt egyes alfavidéki tudósok avantgárd viperának is nevezik. A legtöbb áldozat számára az idősíkok e rapszodikus váltakozása értelmezhetetlen és elviselhetetlen, ezért az ille-

tők általában megkergülnek, mielőtt még az alattomos méreg végezne velük. Egyedei a Viperaszigeten elpusztíthatatlanok, de ha erőszakkal a szárazföldre viszik őket, reggelre kimúlnak a határtalan honvágytól. Úgy tartják, ismerőst nem marnak meg. Az válik ismerőssé számukra, aki szalonnabőrrel keni be a lábát és katonacsizmát húz rá. A szigeten ezért roppant nagy a fluktuáció: ki meddig bírja lábmosás nélkül, s nem utolsósorban meddig viseli el a permanens lábszagot?

A viperaszigeti terepruhás kozák diverzánsok felbukkanása és közös elsüllyedése az ellilult fejű Szövetségesekkel az ingoványban nem érte el a világsajtó ingerküszöbét. „Ez nem hadgyakorlat: ez háború!" – mondták pedig a felek frappánsan, az utolsó szó jogán bugyborékolva.

Dobrica a motorladikjával kimenekítette a harci műveletek közepéből a missziós körúton lévő Ferenciszkusz atyát, ami a golyózáporban valóságos csoda volt, ezért már életükben megindul a boldoggá avatásuk.

S hogy mivégre a nagy hajcihő? Miközben látszólag ostoba nyelvtörvényeken huzakodnak, a kozák csatornaépítők el akarják terelni az Isztroszt, hogy kiszárítsák és kiéheztessék a Delta népeit. És most épp erről terelnék el a figyelmet. Világos? Na ugye… A gömbvillámról is, ami pár éve a legváratlanabb helyeken bukkant fel a Deltában, kiderült, hogy a kozák csatornaépítők titkos kémketyeréje.

Van aztán a Deltaforsz: ez állítólagos titkos földalatti mozgalom a Delta elszakadásáért küzdve – jelük: egyszerre megfogják mind a két fülüket.

– Csinál ilyet normális deltai ember? No ugye! – mondták Jovánnak a deltaiak politikai krédótól függetlenül. Talán Soroseszku bojár-féle intellektuális márkafejlesztés eredménye volna ez is? De aztán kisvártatva kiderült, hogy a Deltaforszot is a Viperaszigetről irányították. Legalábbis erre utalt a fülfogdosók átható szalonnaszaga…

A CSERNOVICAI BESZÉLŐ VADKANOK

Itt következne a csernovicai beszélő vaddisznók legendája – de igazából senki nem hallotta őket megszólalni, úgyhogy alighanem teljességgel fölösleges is e témában a szót szaporítanunk.

A LÁTOGATÓ

Szellemladikosok hozták a hírt: a Szoliván érettségiző hétfős évfolyamnak irodalomból abban az évben Andrej Bodoreanu gammavégvidéki novellisztikájából kellett esszét írniuk, de a számukra túlságosan civilizáltnak ható prózavilág motívumainak felfejtésével erősen megizzadtak. Igazság szerint szívesebben fogalmaztak volna dolgozatot a lipovánok nemzeti(ségi) hőséről, Pacalkinról, az olimpiai bajnok erőművész-ladikosról, aki annak idején jobb híján kanálisparti szőnyegporolókon húzódzkodva végezte erőnléti edzéseit, s manapság, némiképp már megöregedve, a krizsáni dácsájából rendszeres közönségtalálkozókra jár az eldugott deltai halászfalvakba. Emiatt aztán a prófétaloboncú hun író, a járványblokád miatt ugyancsak a Deltában rekedt Alkonylaky estjein sem volt számottevő publikum: sokkal inkább Pacalkin szeánszain tolongott a Delta népe. Olyan népszerű volt az övéi körében, hogy szobrot is emeltek neki a régi legendás szőnyegporoló közvetlen közelében: a sampion húz egy erőteljeset a ladikban, s ettől kidagadnak az izmai. Tisztelői és rajongói meghívták a saját szobra avatására is, ahol megtudhatta: a művész, bizonyos Ekszkúzi Konstantin egy uszályról kidobott kőből faragta ki az alakját. A követ eredetileg azért dobták ki a partra, hogy el ne süllyedjen a túlterhelt vízi jármű – de hát egy remekműhöz a körülmények szerencsés összjátéka is feltétlenül szükségeltetik.

Pacalkin, az olimpiai ladikbajnok akkor már szerencsésen túl volt az ilyen körökben úgyszólván kötelező alkohol- és drogfüggőségen, s évek óta az egészséges életmódot népszerűsítette, de elkerülhetetlenül mindenkinek a pacal jutott róla az eszébe. Amerre csak járt, másnap rendre pacalpörkölt illat lengte be az illető települést. Ezeken a napokon senki nem evett a faluban halat, pedig az a budurestí doktorok és az alfavidéki bürokraták szerint olyan egészséges – igaz, nekik nem is a könyökükön jön ki. Talán ez magyarázza azt is, miért aratott olyan átütő sikert Buduresti Jován újabb forradalmi kreációja, amely valósággal felforgatta a Delta kiegyensúlyozott gasztronómiai életét: agyas pacal fokhagymás muzsdéjjal.

Akkor a Zónában rekedt luxus üdülőhajók már hetek óta nem kötöttek ki a parton a járványveszély miatt, attól tartva, hogy kényes utasaik még össze találják szedni a félelmetes hírű lepraszifiliszt. A Princ Konstantin is ott rostokolt a lomha folyón horgonyozva, fedélzetén a prófétaloboncú Alkonylakyval, aki naphosszat ki se tekintve a Deltába, a nagy Isztrosz-regényét írta: szubjektív bédekkert a forrástól a Pontuszig. A társaságában egyszer látni vélték Buendía ezredest is, de lehet, hogy mindez csupán egy vibráló látomás volt egy kiadós affináta-parti után – efféle komolytalanságokkal, mágikus realista népámítással mi itt egyébként sem foglalkozunk. Tény viszont, hogy Dobrica egy ízben motorladikjával, a Delta Fényével a Princ Konstantin hajótestéhez simulva dedikációt kért Alkonylakytól

kedvenc regényébe, A zöld titokzokni rejtélyébe, ám mikor otthon kinyitotta a könyvet, hogy megtekintse az exkluzív zsákmányt, a beírás hirtelen lángra lobbant, nemcsak a kötetet égetve porrá, hanem a fél nappalit is. Ez volt az a pillanat, amikor a sokkot kapott Dobrica átszokott az olvasásról a sekélyesebb, de veszélytelenebb filmes adaptációkra.

Egy nyár eleji napon, közvetlenül Szentjován ünnepe előtt, szétcsapatva a sűrűn lebegő szúnyograjt, Luxemburger ökorezervátum-főnök lampionos hajója siklott a Boszorkánysziget mellé. Kicsit elöregedett már a kihangosított magnetofon, helyenként megnyúlt az agyonjátszott szalag, ezért meglehetősen hamisan, már-már fülsiketítően szólt a Luxemburg grófja. A vén iszákos a világ minden kincséért sem szállt volna ki a ruganyos szárazföldre: ehelyett aranyozott megafonon keresztül kommunikált a remeteéletet élő Budu-resti Jovánnal.

– Holnap kényes-fényes vendéget hozok neked a szigetre. Szintén gasztroművész, úgy bánj vele! A kulináris etnográfia hozza lázba. Lásd el minden jóval: ne hozz szégyent közös hazánkra, anyácskánkra, a Deltára!

– De hát egy éve sem vagyok még a Deltában…

– Nem az életrajz számít, hanem a szív rajza. Egy félszívűnek pedig egy fél élet is kevés.

Mint Jován a százszorszépléptű Florinától megtudta, s amit mind a nesztelenül sikló haholok, mind a szellemladikosok megerősítettek, a Princ Konstantin legénysége nemrégiben áldozatul esett a tovább szol-

gáló bolsevik szirének énekének. Homokpadra csalták a hajót, amelynek megfeneklése után a prófétaloboncú Alkonylaky is kénytelen volt elhagyni a feszített víztükrű uszodás fedélzetet és a légkondicionált kajütöt. Kézenfekvő volt, hogy Luxemburger vendége legyen, de pár hét után már erősen unta magát a bizáncias fényűzésben: vendéglátója előzékenyen felajánlotta hát neki, hogy „az életanyag kedvéért" egy napra látogassa meg Buduresti Jovánt a Boszorkányszigeten. Reggel jön, este megy – így szólt az egyezség.

Ahogy a látogató a szigetre toppant, idegenkedve nézett körül a mocsári burjánzásban.

– Micsoda egy hely ez... Van itt ezer virág (virágozzék), de egy se kakasmandikó...

– Mondhatta volna szebben, kis lovag! – feleselt Jován. – Szentgregor virága, kutyafoggyökér, piros tavaszika, veres kankó, kukuzsé, nyakagyar... A kutyafejű tatárok afrodiziákumként használják, mivel állítólag kakaspéniszhez hasonlít; a csókos muszkák viszont epilepszia és bélféreg ellen alkalmazzák roppant eredményesen. Szép és hasznos, akár a jó feleség.

– Most ösmerlek meg, hát te volnál az! Az örökös kellemetlenkedő, a soha fel nem szívódó, aki semmi szín alatt nem kér bocsánatot, ha olykor úri szeszélyből a földbe gyalázzák. Más időkben, nem ennyire haladó korokban lehettél volna a lakájom vagy az íródeákom. Netán a kocsisom.

– Legfeljebb a ladikosod, édes úr. Vagy inkább a séfed, ha már válogatni lehet a szolgai alávetettségben.

– A csicskám, ha egyszer a csicskásaimmal verekedsz...

– Ordasné, a boldogult matektanárom mondta mindig: ha nullával osztani értelmetlen, akkor nullát nullával osztani főértelmetlenség. Megkímélnél a nulláidtól, akik helyiértéknek talán még megteszik, de önmagukban értelmetlenek?

– Kedvemre való ez a képes beszéd! Mennyei összhang! Az már csak úgy van: az embernek egy idő után óhatatlanul a szívéhez nő a legdacosabb, legbensőségesebb ellenlábasa. Még delegációt is küldtem hozzád a pacifikáció szándékával az egyik valahai Alkonylaky-birtokra a sok közül, midőn ott sürgettél-forgattál. Testemet a testemből, véremet a véremből.

– Nem igazán voltak sportszerűek a feltételek, hogy a hosszabbításban adjak három gól előnyt... Igaz, aztán kereszténynyi módon magam is meg akartam tölteni egy babérkoszorú helyett kapott kishordót békülési célból az általad választott bornemmel és évjárattal. Akár aszúval is.

– Lehetne inkább mézédes murfatlár?

– Déli harangszó előtt? Habár olyan is van, csak térjünk be a házba.

Betértek. Alkonylaky őszintén elcsodálkozott azon, amit látott.

– Murfatlár, ebből a titokzatos sárgaréz vízcsapból?

– Elfalazott pincerész ódon hordóiból csordogálhat a boldogság leve – véletlenül leltem rá a rejtett borforrásra. Be volt a csap szorulva, ki kellett szidolozni. Meg

kell adni: élni aztán tudtak a kamerádok! Ki tudja, hány hosszú éve érlelődik ott lenn a nedű elfeledve…

– Mint némelyik remekmű.

– Mint némelyik elfalazott remekmű.

Borozás közben a legkülönfélébb témák kerültek szóba. Kevésbé a nők, inkább a foci. Az író idült szokásához híven mindjárt verbalizálta is a megfoghatatlant.

– A legendás cselek emléke kontúrosabb, mint az ifjúkori szerelmeké…

– Az ám, mint amikor torinózás közben három köténynyt adtam zsinórban a kálvinrómai aszfalt kosárlabdapályán…

– Kispálya! Sőt még csak nem is kispálya…

Körbejárták a szigetet, hogy megéhezzenek kissé. Jován mindent megmutatott, a kopolyakúttól a vízkereszti léhabuzgárig, amely most diszkréten nyugodott. Azután pedig rákapcsolódtak Kukujsza blútusz lélekhullámaira, s valósággal megittasultak a plátói gyönyöröktől. Még hunytak is kicsit a szalmakalap alatt a nagy férfiúi fáradságra. Így jutottak el az aperitifhez a kecskelábú asztalnál, az óriás szomorúfűz sátra alatt.

– Íme, az italod a te számodra! Két rész krizsáni sompálinka, egy rész ulisszai rebellis matrózvodka, némi import jenki kakasmandikó-sziruppal megbolondítva. Bár ezt szerintem kenedei juharral hamisítják. Legény a nyúlgáton, aki repetát kér belőle…

– Hát aztán mi lesz a mai menü?

– Alkonylaky-rostélyossal nem szolgálhatok – szabadkozott Jován. – Ehelyett be kell érned malasolcával.

– Hát az meg mi a fészkes fittyfene?

– A sózott halat hideg vízbe áztatjuk, és többször lecseréljük róla a vizet. A krumplit héjában megmossuk és a hallal együtt főni tesszük. Amikor a krumpli megfőtt, kivesszük, megtisztítjuk, összetörjük, és a halas, sós vízzel krumplipürének készítjük el. Ha a hal megfőtt, a krumplira tesszük és muzsdéjjal fogyasztjuk. Csak szólok: jobb kezünk három ujjával mártogatva illik enni.

– Halkés van?

– Halkés nincs.

Ettek, mint akik utoljára esznek.

– Ez a muzsdéj, ugye, voltaképpen fokhagymamártás?

– Az, de a lipovánoké magasan veri az összes hasonló kutyulékot. A hámozott fokhagymagerezdeket famozsárban összetörjük, megsózzuk, és lassan olajat töltögetve hozzá, fél óráig kevergetjük, akár a majonézt. Csakis egy irányba szabad kevergetni, és lassan, cseppenként adagolva az olajat, máskülönben kicsapódik. Ha a fokhagyma kifehéredik, meghabosodik és sűrű mártásszerű kenőccsé áll össze, máris lehet fogyasztani. Sült keszeghez is isteni! A Delta népei a mártásba ecetet, sót és kevés meleg hallevest is öntenek, ebbe mártogatják a puliszkát és a haldarabokat.

– Más egyéb?

– Itt van például a halfasírt. Úgy készül, hogy a csont nélküli halat apróra vagdaljuk, elkeverjük reszelt krumplival, kevés tejbe áztatott kenyérrel vagy zsemlemorzsával és fokhagymapéppel. A masszát sóz-

zuk, borsozzuk, kevés olajat adunk hozzá. Apróra vágott hagymával és paradicsomlével ízesítjük, végül pogácsákat formázunk belőle és forró olajban kisütjük. A pácolt makréla pedig úgy készül, hogy megtisztítjuk, felszeleteljük és sóval meghintve berakjuk egy fazékba. Egy rész vizet, egy rész ecetet és egy rész olajat öntünk rá, borssal, fokhagymapéppel és babérlevéllel fűszerezzük, majd fél órán át főzzük. Ha kihűlt, kopolyakútba tesszük, és pár nap után fogyaszthatjuk. Más fajtájú halat is felszeletelhetünk, olajban megsütjük, az edényben rétegesen lerakjuk, majd páclével leöntjük. A pácléhez szükséges egy liter ecet, két liter víz, egy kiskanál só, babérlevél, szemes bors, lestyán és fokhagyma. Miután a páclé felfőtt, kissé hűlni hagyjuk és még melegen a halra töltjük. De a pácoláshoz sózott vagy füstölt halat is használhatunk. A kiáztatott halat szeletekre vágjuk és üvegedénybe tesszük. Két rész vizet, egy rész ecetet, pár babérlevelet, szemes borsot és csombort főni teszünk. Ha felfőtt, lehűtjük és a halra öntjük. Az üvegedényt vagy befőttesüveget celofánnal lekötjük és a kopolyakútba tesszük. Pár nap múlva bízvást fogyasztható.

– Kopolyakút nélkül nem megy?

– Ezen a szigeten nem. Rendes sztaroverek és halászok ebbe engedik le a húst, a tejet meg a vajat. Pince vagy kút híján gödröt ásnak, s amint láttuk, belehelyezik a befőttesüvegbe rakott ennivalót, az üveg száját lekötik viza- vagy marhahólyaggal, majd az üveget a szájáig betemetik, rá gyékényt borítanak, végül erre is földet szórnak.

– Napestig elhallgatnám…

– Más szórakozásunk itt úgy sincs, hiszen Kukujsza alighanem már ungon-berken túl jár. Következzék akkor talán a saramura. Ez afféle apróhal, de ha van időnk és türelmünk (márpedig miért ne lenne), módszeresen kibelezzük, ám a pikkelyeit még véletlenül sem vakarjuk le. Egy vaslemezt bőven megszórunk sóval, tüzet gyújtunk alája, s ha a lemez felforrósodik, rátesszük a halat. Amíg sül, egy edényben előkészítünk annyi vizet, amennyi ellepi. A vízbe teszünk egy kevés csombort, sót, némi olajat, ecetet, majd felforraljuk. Ha a hal megsült, levakarjuk róla a pikkelyeit és a sót, tálba tesszük, muzsdéjjal ízesítjük és a levével felöntjük. Fél óra hosszat érlelődni hagyjuk, aztán a saját levével fogyasztjuk. Puliszkát adunk mellé. Van aztán a rohasztott káposztával töltött deltai csuka, a csuklásban elhalálozott király, Első és Utolsó Vakareszkosz kedvence. Megtisztítjuk a csukát a pikkelyeitől és a varsa ráragadt maradékaitól, felvágjuk a hasát és kibelezzük. Ezután megtöltjük apróra vágott savanyúkáposztával. Kevés olajban hagymát párolunk, rátesszük a megtöltött halat, sózzuk, borsozzuk, paradicsomlével és fokhagymával ízesítjük, majd sütőbe tesszük és megsütjük. A parázson sült hal elkészítésekor a kisebb halakat kibelezzük, de nem takarítjuk le a pikkelyeit. Belül megsózzuk, borsozzuk, a hal hasába hagymadarabokat dugdosunk, majd a halat kívülről jó vastagon besózzuk durva sóval, végül a parázsra tesszük. Ez az étek készíthető úgy is, hogy a halat kívül-

belül megsózzuk, azután pikkelyesen becsavarjuk több réteg megnedvesített cementes zsákba, amit egész esztendő során gondosan gyűjtögetünk. Ekkor a parázsra tesszük, és addig sütjük, amíg a papír el nem kezd elszenesedni. Kibontáskor a papír leszedi a nemkívánatos pikkelyeket. A halételek királya azonban kétségkívül a kikavart halikra: magam is ettől tértem vissza az életbe a krizsáni ispotályban. Ehhez a felséges ételhez a legjobb a ponty, a kárász vagy a csuka ikrája. Tudnivaló, hogy a tengeri halak ikrája nehezen keverhető, ezért nem megfelelő erre a célra; ugyanígy nem alkalmas a márna ikrája, amely mérgező, s amiről Zsugás Vili is bőséggel tudna mesélni. Az ikrát tegyük egy tányérba, és – lassan csepegtetve hozzá az olajat – úgy kavarjuk ki, mintha majonézt készítenénk. Amikor annyira megkeményedett, hogy nem esik le a villáról, cseppenként adjunk hozzá citromlevet vagy ecetet, illetve apróra vágott hagymát. Kenyérre kenve fogyasztjuk. A sózott hal elkészítésekor a halat kibelezzük, eltávolítjuk a kopoltyúit, de nem vakargatjuk le a pikkelyeit. Megmossuk, jól besózzuk és egy edénybe tesszük, hogy levet eresszen. Két-háromnapnyi állás után a halakat lemossuk, és valami szellős helyre kiakasztjuk száradni. Ha teljesen megszáradt, hónapokig eltartható lesz, ám ha fogyasztani akarjuk, előbb alaposan ki kell áztatnunk. A kövér hal nem jó erre a célra, mert hamar avasodik. Legszerencsésebb itt is a csuka. A deltai halleveshez viszont különféle halakat használunk, lehetőleg kövéret és soványat egyaránt.

Vizet merünk a bográcsba – két személyre harmadfél liter elegendő. A vizet mindig úgy számoljuk, hogy a halat borítsa be. A vízbe belekockázunk négy meghámozott krumplit, két, szeletekre vágott hagymát, sót és kevés olajat teszünk bele, majd felfőzzük. Ezután egészben belerakjuk a megtisztított halakat, paradicsommal, lestyánnal, ecettel, kaporral fűszerezzük, és addig főzzük, amíg minden megpuhul. Ha a hal nagyobb, akkor szeletekre vágjuk, de a kisebbeket egészben tesszük a levesbe. A halfejeket és -farkakat ne vágjuk le, csupán a kopoltyúkat szedjük ki. A bográcsra nem szabad fedőt tenni és az ételt nem szabad kavargatni – rázogatni ellenben lehet. Az egészben főtt halakat az asztal közepére helyezzük, mellé pedig egy óriási puliszkát. A tányérokba muzsdéjt teszünk, s a puliszkát meg a haldarabokat kézzel ebbe mártogatjuk. A muzsdéjt szokták hallével is elegyíteni. Mások kevés hallevet, sót és ecetet kevernek össze, és ebbe mártogatják a halat és a puliszkát. Nem halétel, de nem maradhat ki a sorból a békacomb. Ez másutt csak tavasz elején fogyasztható, amíg a kétéltű füvet nem eszik, ám a Deltában tavasztól őszig ehető, legalábbis amíg a békát meg tudjuk fogni. Tavasszal a békák még eléggé bizonytalan lábakon billegetik magukat, de nyárra megerősödnek és olyan cubákokat nevelnek, mint egy jérce. Errefelé az emberek nem bajmolódnak holmi bundázással: csakis natúr eszik a békacombot. A combokat megmossuk, sózzuk, borsozzuk, edénybe tesszük víz nélkül, befedjük és feltesszük a kályhára. Félóra után levesszük a fedőt, kevés

mustárt kavarunk a combokhoz, és már fogyasztható is a felséges békapecsenye. Van egy másik változata is: ekkor a békacombokat sózzuk, borsozzuk, és olajban kisütjük perecnek. Ha netán vegetáriánus vetődne erre (amit igazából egyetlen effélének sem tanácsolok), annak a főtt sulyom kerülhetne az asztalára. A sulyom, más néven vízigesztenye: egy deltai vízinövény négyszarvú termése, amely hasonlít a makkhoz. Régebben megőrölve lisztpótlónak is használták. Ősszel van a szezonja, az első dér után. Az elkészítése meglehetősen egyszerű: megmossuk, bográcsba tesszük és sós vízben megfőzzük. Azt mondják, a bolsevik érában a főtt sulymot az öreg bábuskák úgy árulták Szoliván, akár a gesztenyét.

– Elég, elég!

– Pedig hol van még a napest…

Ejtőztek, hallgattak. Kis idő után Alkonylaky törte meg a fülledt deltai csendet.

– Mily dicső a hazáért falni… – tűnődött el a koszorús literátor, miután keresztet vetett Ráchoni Szentdaniló makulátlan emlékezetére. Négy ujjal, hogy senki szemében ne essék sértődés. De erősen furdalta azért az élő szakácskönyv műfajteremtő kísérlete.

– Hát aztán mivel szolgálhatnál még, ha pár napig mégis maradnék?

Ám Jovánnak elege lett a botcsinálta séfkedésből.

– Van itt még a knédli jegelése, a görhe savanyítása, a prósza ászkolása… A lényegtelen részletekkel nem untatnálak…

Alkonyfalvy vette a lapot: témát váltott. Talán nem minden hátsó szándék nélkül.

– Mindig csak a baj van azzal a fránya tízparancsolattal… – tűnődött el az író életen és irodalmon.

– Bizony. A kőtáblákra például a lopás rá van vésve, a hazugság nincsen: azt csak hozzátódították a torlódó idők során – csatlakozott Jován. – Mégis lehet hivatkozni rá elcseszett, löttyös polémiákban. Az érvrendszer pedig folyik-nyúlik, mint halni kész harákoló garatján az első kikeleti takony.

Ladikba szálltak, s körbeeveztek a sziget körül. A ladikot Jován Otthongrádnak keresztelte el –, éppen csak kifért a felirat a veterán vízi alkalmatosság oldalára – a nagy urbanista fantaszta, Zsoké Móric tiszteletére.

A Deltában annak, aki belekapaszkodik a ladik peremébe, rásóznak a kezére az evezővel, hogy ki ne billentse a ladikot az egyensúlyából, ne idézzen elő borulásveszélyt. Jován is épp így tett Alkonylakyval.

– Míg egy ladikban ülünk, demokrácia van: mindenki számára ugyanazok a szabályok…

– S mindenki számára ugyanaz a nyelv is?

– Persze, ha elsajátítod előbb az alapvető szókincset.

– Mert amit nem lehet elbeszélni, azt elhallgatni kell.

– Valahogy úgy. Bár ez a történelemre azért nem vonatkozik.

– De ez az élő recepttár a monotóniájában is hallatlan nyelvi tobzódás! Organikus orgazmus! De az a megalapozott gyanúm, hogy ez a legkevésbé sem autentikus deltai szószedet. Elvégre errefelé csak mutatóba lelni hun szájakat, szívgörbéket és agytekervényeket.

– Kákán a csomó. Tekintsük ez esetben konzseniális műfordításnak…

– S mi lészen akkor a hun lélek semmi máshoz nem hasonlatos formáival, nyelvteremtő zsenijével, kiirthatatlan természetközeliségével?

– Annyi itt a sziget – az alsó-isztroszi hun nyelvsziget is csak egy a sok közül. Van, aki elcsángál, s van, aki elcsáklyázik. Csavargunk, csámborgunk szárazon és vízen, kenyéren és vízen. A természetközeliség pedig korántsem nyelv- és lélekfüggő. Bizton állíthatom: a Delta tarkabarka népe messzemenően ökotudatos. Nem úgy értem, hogy igénytelen és büdös… De láttál már itt az étlapon kócsagcombot vagy gödénymellet?

– Mondjuk étlap, az nincsen.

– Az élő étlap is étlap. S tudvalevőleg benne van Franciszkusz atya hegyi beszédében, amit a lapályon mondott: boldogok az étlapot nélkülözők, mert ők örökségül bírják Isten elfeledett fogadóit. Hát így valahogy, édes úr.

– Az urazás a kamerádozás nyelvi pótléka.

– Hiába, hogy az úr volt előbb.

– Irónia, irónia…

– Irónia? Az nem ott van mindjárt Bürónia mellett?

– Igazság szerint, kész a könyvem, akár maradhatnék is. Valójában a java már az indulás előtt is megvolt. Az a kevés elementáris élmény, riportmorzsa és izzadságcsöpp meg csupán az elmaradhatatlan díszítősor.

– Persze, ki tudhatja: az Isztrosz-könyvhöz kell-e egyáltalán Isztrosz? Mindenesetre – morzsa és csöpp – errefelé nem cifrázzák az emberek. Még a káromkodásaik

is puritánok, célratörőek, mondhatni: minimalisták. Egyébiránt a konyhájuk is ilyen. Csak semmi blikkfang. Ha folyton az innováción törnék magukat, aligha érnék meg a holnapot. Kievezzek veled a tengerre?

– Kit érdekel a tenger? Az egészen más biznisz. És egészen másoké.

– De hát ezt a bizniszt is három tenger mossa…

– Sose mosta. Merő képzelgés. Nacionálpátosz.

– Ez is itt körben?

– Ez meg aztán pláne.

Visszatértek hát a Boszorkányszigetre. Szentjován napja volt, a tengerfoki apátságban aznap áldották meg *a füveket és* fűszernövényeket. A profán Ján kihasználta az alkalmat, hogy ennek kapcsán újfent kiselőadást tartson vendégének, ezúttal a szentjovánfűről.

– Ezt másutt nevezik pitypangnak, gyermekláncfűnek, sőt pirimpárénak is – de hát hol van ebből a hétköznapi szakralitás?

– Ne áltassuk magunkat: a hétköznapokban nincsen szakralitás. Arra tartjuk a vasárnapokat – jelentette ki ellentmondást nem tűrően Alkonylaky.

– Hát akkor megállj csak! – bazsalygott sejtelmesen Ján.

Némi szelíd erőszak árán letérdeltek a parti fövenyre, arccal a tó felé. A prófétaloboncú író teátrálisan értetlenkedett, s haladéktalanul hangot is adott méltatlankodásának.

– Most meg mire várunk? Talán pogány módon panteisztikus isteneknek áldozunk?

– Várj csak türelemmel! Az derék keresztény erény!

A nádasból vízcsobogás hallatszott, s kisvártatva egy ütött-kopott ladikban ősz szakállú sztarover bukkant fel. Ki sem lépett a partra: úgy, a ladikból merítette meg a behajlított tenyerét, hogy a tó vizét a parton térdeplő – diszkréten öregedő, de gondosan beretvált – férfiak fejére csorgassa, miközben fátyolos tekintetét az égre emelte. Úgy siklott tova aztán, csendben és észrevétlen, ahogyan érkezett.

A megkereszteltek még sokáig nem mertek mozdulni.

– Csak nem? Tényleg ő lett volna az? – suttogott a látogató.

– Mármint Szentjován? Az valószínűleg soha nem derül ki. Az ilyesmit nem szokták firtatni a Deltában.

A megilletődöttséget célszerűnek mutatkozott újfent a sárgaréz murfatlárcsap üzembe helyezésével ellensúlyozni. S az egykori esküdt ellenségek, mint afféle atavisztikus hunok, a sírva vigadásban találtak menedéket a lélek akut bajaira. Hangjuk falzettbe csúszott, akár a révült krizsáni siratóasszonyoké.

– Hajh, édesanyák! – jajdult fel Jován.

– Hajh, segédigék! – tromfolt Alkonylaky.

– Hajh, augusztus tizennegyedike!

– Itt is, ott is kis híján nemzeti ünnep. De hajh, június tizenharmadika!

– Itt is, ott is kis híján június tizenhatodika…

– De mért épp a nyárközép legyen mostoha? Hajh, július tizennegyedike!

– A Basztijj lerombolása?

– Talán igen, talán nem. Talán is.
– De harmadnapra felépül.
– A Basztijj?
– Talán a Basztijj, talán a lélek temploma.

Vészesen közelgett a napszállati óra, amikorra Luxemburger vízitaxija a jöttét jelezte. Alkonylaky a vízháztartástól hajtva még elment a ház mögé könnyíteni magán. A komposztáló halom mellett egy másik kupac is domborodott: Jován ide hajigálta össze a szigeten szanaszét heverő deltai taposóaknákat. Mi sem természetesebb, hogy Alkonylaky az intim művelet közepette óvatlanul rálépett egyre, de minden bizonnyal nem ettől érezte magát boldognak. Amikor a lampionos révészjáraton elhagyta a Boszorkányszigetet, még nem sejtette, hogy végképp megváltozott az élete. A szellemladikosok szerint nem is tért vissza többé Budurestibe: inkább cserével beállt a lesérült Puskánder helyére a deltai virtuálbajnokságba, Puskánder pedig íróként tért vissza helyette Budurestibe. A helycsere előtt Puskánder kapott egy formatervezett, Kopipászt márkájú ollót Alkonylakytól az újmódi posztmodern metódushoz, de nem tudván, mire használatos, tanácstalanságában az Isztrosz zöldesbarna vizébe dobta.

Minderről azonban Jován, a gasztroremete már nem értesülhetett.

APOKALIPSZIS

Mivégre a nagy vlach álmok, ha szemlátomást ezt a mostani életteret sem igazán képesek belakni? – tűnődött el Buduresti Jován végképp magára maradva a szocreál szigeten. A vlachokat amúgy egyenként, külön-külön jobbára kedvelte, de ha lélekben összeálltak... Intő jel: ugyanígy jártak a történelem folyamán a nagyhellén, nagyoszmán, nagykozák ábrándok is. Nem is szólva a nagyhunokéról. Jóllehet fizikából tudhatjuk: a természetben soha nincs vákuum, az anyag mindig betölti a rendelkezésére álló teret – de hát ezek szerint (hála az Égnek) a hegy- és vízrajz mégsem puszta fizika.

Telt-múlt a szúnyogban gazdag deltai nyár. A szikratávíró és a vándorvifi a tengerbe zuhant muszka katonadalárdás repülőgépről adott hírt, s a szellemladikosok ezt azzal az exkluzív értesüléssel is kiegészítették, hogy a kárvallott kórus minden áldott délután a víz alatt tartja szólampróbáit. De mind többet lehetett hallani az elhúzódó járványcsata diadalmas lezárásáról is; és valóban, egy ősz eleji napon az ökorezervátum ügyvezetősége – az antikorrupciós hivatal kíváncsi természete miatt kényszerűségből egy kínrími szanatóriumba vonult Luxemburger gyümölcsöző távollétében – bejelentette a blokád azonnali feloldását. Rebesgették, hogy hamarosan a Deltában felejtett kényszermunkások is hazatérhetnek, ám – a fáma szerint egy bizonyos Alkonylaky nevezetű izgága önkéntes fegyenc

felbujtására – lázadás tört ki a telepeken, mert olyan hirtelenséggel kellett volna a fogva tartottaknak távozniuk, hogy előtte még le sem játszhatták a virtuális sakk- és futballbajnokságot.

Jován a zsigereiben érezte, hogy az ő deltai esztendeje is kitelik lassan: átadás-átvételi leltárt készített az üdülő ingóságairól az ott felejtett más ezredbéli faliújságra, s gondolván leendő utódjára is a gondnokoskodásban, a romlandó étkeket elhelyezte a szigetközépi kopolyakútban. Egy utolsót kortyolt még a vízkereszti léhabuzgár gondosan palackozott, álomtartósító büdösvizéből, majd beleült az Otthongrád nevezetű ladikba, s a kiismerhetetlen tó- és kanálisrendszeren kreatívan keresztülevezve célba vette a Csili-ágat, a rég látott Szarikájt. Egyszerre érkezett az egy év különbséggel visszatérő szikulár pecásokkal, akik az öblös hangú Zsoli úr vezérletével épp kikászálódtak a poros kísértetbuszból.

Úgy tetszett, mintha csak percek teltek volna el az elválásuk óta – hacsak el nem tekintünk attól a temérdek szikulárföldi erdőtől, amely időközben a feneketlen étvágyú alfavidéki profitgépezet áldozatául esett.

– Sikerült könnyíteni magadon? – vetette oda Zsoli úr, aztán nem is feszegették tovább a dolgot. Jován már nem járta napközben a Deltát a többiekkel, ehelyett a fogadóban estelente csodás halkölteményekkel lepte meg a társaságot. Kaméleon Mihai komolyan féltékenykedett is a hirtelen jött konkurenciára, hogy még a rejtőszínlelési képessége is erősen akadozott. Hazafelé Jován a kompút előtt mindenesetre a poros kísértet-

buszban maradt, s nem is kellett csalatkoznia a veséiben. A pecás különítmény zsákmány dolgában idén is alulteljesítette a hurráoptimista terveket, így a szikulár legények a tócsavári vásárcsarnokban szerezték be a hiányzó halat, hogy meg ne szégyenüljenek az otthoniak előtt. Az árusoktól hallották, hogy a csodatévő Szentjován-ikont bizonytalan időre elszállították restaurálni, mert a kép csúnyán megpenészedett a folyamatos könnyezéstől.

A Deltától Gammaföldig négy keréken, reggeltől estig egy álló nap az út; aki tövig nyomja a gázpedált, az is csak egy-két órácskát tud lefaragni a szikulárföldi megérkezésig. Gammaföldtől újabb egy nap Bétahonig. Ennyi kell is, hiszen nemcsak időzónát, hanem históriai érát is átlép az utazó. Ha túl hirtelen, minden átmenet nélkül pottyanna oda, az sem a fogadó közegnek, sem neki nem volna igazán szerencsés. Mint az afrikai teherhordóknak, akik egyszer csak varázsütésre letették a fejükről a málhát a földre, s letelepedtek a fűbe. Vajon sztrájkolnak? Talán több üveggyöngyöt akarnak a szolgálataikért? – érdeklődött diszkréten a nagy fehér felfedező. Nem, nem – rázták a fejüket a fekete szállítmányozók. Csak annyira gyorsan jöttünk, hogy a lelkünk lemaradt, és most szépen bevárjuk, hogy utolérjen bennünket…

És most várnak. A lelkük egyelőre úton van: már ott sincs, de még itt sincs. Így aztán még csak sejtelmük sem lehet a pontuszi cunamiról, amely a tengerfoki apátság szerzeteseinek evangéliumi jóslatai szerint vissza-

ORSZ. SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

adja majd a tőle apránként elhódított Deltát a tengernek, s amely – rácáfolva a fontoskodó buduresti és alfavidéki tudósokra – Jován távozása után kisvártatva mégis bekövetkezett. Szerte a széles Pontusz-melléken jóformán csak Ovidiusz mester könyöklő szobra állt ellen a hirtelen jött sósvizű áradatnak. Azonkívül csupán a kósza térerő-generátorok meg a kétéltű bolsevik szirének adtak életjeleket még egy darabig a vízfüggöny alól – utóbbiak állítólag a muszka katonadalárdával közös esztrádműsorban. Azóta – s még blokád sem kell hozzá – senki nem teszi be a lábát a katasztrófa sújtotta területre: még annál is elhagyatottabb a Zóna, mint az elátkozott Csernozjom környéke. A Deltában a tenger visszahúzódása után – ha minden igaz – újfent hét Isztrosz-ág folydogál, mint a nagy Hérodotosz idejében, de ezt még a kiművelt Alfavidék sem képes hitelt érdemlően ellenőrizni, mert az egyébként mindent látó műholdfelvételek itt szisztematikusan satírozva vannak. A mindent túlélő szellemladikosok szerint azonban a tengerfoki apátság harangja minden Szentjován napján, fényes délben megkondul odalenn a mélyben.

Guttenberg Pál Népfőiskola
2696 Terény, Arany János út 25.
E-mail: orpheusz.kiado@gmail.com
A kiadásért felel
a Guttenberg Pál Népfőiskola elnöke
Szerkesztette: Gáll Attila
Nyomdai előkészítés, terjesztés:
Orpheusz Kiadó
www.orpheusz.hu
Nyomdai munkálatok:
SZINKRON DIGITAL
NYOMDAIPARI KFT.
ISBN 978-615-5886-13-3

8057/13

Csontos János
(Ózd, 1962 – Budapest, 2017)
József Attila-díjas költő, író és Kós Károly-díjas filmrendező életének utolsó hónapjaiban megírt kisregényét tartja kezében az olvasó.

A Delta a valóság és a képzelet szülte peremvidék, egy körülhatárolható, a térképeken pontosan mégsem jelzett terület, amelyet furcsa emberek laknak. A Delta, ha tetszik, a XX. század típusfiguráinak is gyűjtőhelye, akik így-úgy megjelennek, kicsit ténferegnek látomásos hétköznapjaikban, majd eltűnnek e vidék kíméletlen süllyesztőibe, kihullva a regény szövetéből. A történelem üledéke is a Delta, olykor azt sem tudni, hogy ez a körülhatárolhatatlan terület egy kényszermunkatábor, egy filmdíszlet vagy éppen egy focimeccs. Csontos János könyve, ha tetszik, egy saját, abszurd és szinte szégyellnivalóan vicces Sinistra körzet paródia, melyben elképesztő nyelvi leleménnyel, műveltséganyaggal, humorral vonultatja fel képzeletének hőseit szürreális tájakon, hogy végül létük alámerüljék a Delta nemlétébe.

1500.- Ft
9 786155 886133

Csontos János

DELTA